

A C A D E M I A R O M Â N Â
D I S C U R S U R I D E R E C E P Ţ I U N E
LVII

FIINŢA ŞI MENIREA ACADEMIILOR

DISCURS ROSTIT LA 10 Iunie 1923
ÎN ŞEDINŢĂ SOLEMNĂ SUB PREŞEDINŢIA
A. S. R. PRINCIPELUI MOŞTENITOR

DE

DIMITRIE GUSTI

CU RĂSPUNSUL DLUI

VASILE PÂRVAN

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE

C U L T U R A N A Ţ I O N A L Â
B U C U R E Ş T I

1 9 2 3

A C A D E M I A R O M Â N Â
D I S C U R S U R I D E R E C E P Ţ I U N E
LVII

FIINŢA ŞI MENIREA ACADEMIILOR

DISCURS ROSTIT LA 10 IUNIE 1923
ÎN ŞEDINŢĂ SOLEMNĂ SUB PREŞEDINŢIA
A. S. R. PRINCEPULUI MOŞTENITOR

DE

DIMITRIE GUSTI

CU RĂSPUNSUL D-LUI

VASILE PÂRVAN

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE

C U L T V R A N A Ţ I O N A L Ă
B U C U R E Ş T I

1 9 2 3

*Alteță Regală,
Domnilor Colegi,*

Aducând justul tribut de elogii pe care-l datorez predecesorului împlinesc mai mult de cât un simplu act de curtoazie autorizat de usajul academic.

Constantin Giurescu a fost una din cele mai strălucite personalități ale generației noastre, iar prin lucrările sale ca și prin viața sa, a rămas un model pentru generațiile viitoare.

Constantin Giurescu a dat frumosul și înviorătorul spectacol, ce se întâlnește atât de rar la numărul restrâns de oameni rari, al celei mai perfecte armonii între intelect și caracter.

Viața sa a fost reflexul pur al studiului și împlinirii datoriei; deaceia ea s'a scurs liniștită și senină. Născut la 1875, în comuna de munte Chiojd, din județul Buzău, dintr'o veche familie moșnenească, după ce a trecut ca elev și student prin filiera învățământului, a plecat în 1903 la Viena, unde, pe lângă studiile de specialitate ce le face, cercetează arhivele ministerului de Războiu, descoperind o sumă de documente privitoare la Țara Românească și în special la Oltenia.

Intors în țară, devine profesor de gimnaziu în București, șef al Arhivelor în ministerul de Externe, conferențiar de istoria modernă la universitate și în 1914 membru al Academiei Române. Câteva zile înainte de a i se aduce și ultima recunoaștere oficială a activității sale științifice și a ocupa catedra de istoria modernă a Românilor, ce se creiase în urma stăruinței numeroșilor săi admiratori, anume pentru el, la 28 Octomvrie 1918, Giurescu își dă sfârșitul, în vârstă numai

de 43 de ani, încă plin de zile roditoare, victimă a uneia din epidemiile ce au întovărășit războiul și nenorocita ocupație străină. Moartea-i fulgerătoare a provocat cu atât mai mari și dureroase regrete, cu cât a distrus cele mai vaste speranțe.

Activitatea științifică a lui C. Giurescu nu poate fi schițată aici decât în cele mai largi trăsături; ea a fost continuă și susținută, pentrucă purcedeă din cea mai nobilă dintre pasiuni, aceea pentru găsirea Adevărului. Încă din facultate, când își făcea studiile, a publicat în «Convorbiri Literare» un studiu asupra vechei cronologii moldovenești. Lucrările de exegeză a cronicilor l-au preocupat și mai târziu, și lor le-a consacrat cei mai frumoși ani ai vieții lui. Contribuțiile lui C. Giurescu în această materie vor rămâne opere de temei și fac o pozoabă a istoriografiei române prin rezultatele noi la care a ajuns. Lucrările sale în această materie sunt cunoscute. Cităm totuș câteva dintre cercetările mai de seamă: Contribuții la studiul cronicilor muntene; la studiul cronicilor moldovene; letopisețul Țării Moldovei; din neamul Moldovenilor de Miron Costin; Letopisețul Țării Moldovei de Simion Dascalul; însfârșit lucrări privitoare la cronicile Moldovei.

Arareori documentele și textele au fost mai adânc analizate și interpretate cu o metodă mai riguroasă, decât aceea aplicată de C. Giurescu.

Ca adevărat om de știință însă, Giurescu, dupăce a descoperit, fixat și precizat texte și documente, le-a explicat.

După o cercetare îndelungată a documentelor din Arhivele Statului și dela Academia Română el a expus în 1915, în două comunicări, făcute în această incintă, și care au provocat, prin noutatea lor, senzație: 1) «Vechimea rumâniei în Țara-Românească și legătura lui Mihai Viteazul» și 2) o comunicare, menită să completeze pe cea dintâiu, cu titlul: «Despre Rumâni».

Observator ingenios, demonstrator puternic al adevărului istoric, Giurescu a atacat prin aceste comunicări una din cele mai importante, întunecate și controversate probleme ale istoriei sociale românești: problema claselor sociale în trecut, aducând numeroase puncte de vedere noi.

Problema a rămas în unele privințe încă deschisă; Giurescu, dacă ar fi trăit, ar fi putut, fără îndoială, să întregască construcția vastului edificiu, ce-și propusese să-l ridice istoriei sociale românești vechi, pentru care strânsese și un imens material.

Disparația prematură a lui C. Giurescu în trista noapte, îndatorează însă pe acel ce-i poartă numele și care a moștenit distinsele însușiri ale părintelui, să-i continue opera; editarea de către el a scrierii postume «Despre Boieri» (1920), e o dovadă că fiul și-a înțeles obligațiile.

Dar C. Giurescu a smuls tuturor stimă și respect nu numai prin scrierile sale, ci și prin întreaga sa viață. A fost o viață exemplară în sensul cel mai bun al cuvântului.

Suflet de elită, pătruns de calmul pe care îl dă dragostea desinteresată pentru Adevăr, excesiv de modest și lipsit de vanitățile vieții, a trăit ca excelent om de bine.

Omul a avut mari farmece, scriitorul daruri admirabile, cercetările sale vor rămâne modele.

C. Giurescu merită amintirea recunoscătoare a contemporanilor și stima posterității.

Domnilor Colegi,

Să-mi fie îngăduit acum, ca un omagiu pe care mă simt dator a-l aduce Academiei, ce m'a chemat în sânul ei, să dezvolt, în fața d-voastră, rațiunile ce mă fac să privesc alegerea mea ca o mare cinste și motivarea înaltei idei ce o am de ființa acestei instituții, ca și de menirea ei.

Dealtminteri, o astfel de cercetare este, cred, binevenită și din alt punct de vedere.

Toate instituțiile cari au un lung trecut, sunt expuse din când în când la un îndoit pericol: a nu fi bine înțelese de opinia publică, și ceea ce este poate mai îngrijitor, a pierde ele însele sentimentul eficace de ce trebuie să facă, pentru a se adapta la rosturi și la scopuri noi, izvorâte din situații politice sociale și morale, noi.

Academia Română a scăpat până acum de acest pericol, grație principiului înțelept al elasticității organizării ei libere și serviciilor aduse științei și culturii naționale.

Ieșită din mișcarea spiritelor, ce a făcut Renașterea noastră națională, Academia Română a primit din toate părțile mărturii de favoare și recunoaștere; ea apare și azi ca instituția cea mai proprie a servi și onora interesele superioare culturale și științifice ale Patriei.

Totuș, în acest timp, opinia publică activă și deșteaptă se ocupă de tot și voiește, nu fără motiv, a-și da seamă de tot. Nu este deci inutil a-i explica azi mai distinct ceea ce ea știe poate puțin confuz.

La aceasta mai trebuie adăugat că explicând altora ceea ce este și voim a fi Academia Română, vom ajunge să ne înțelegem mai bine pe noi înșine, ceea ce nu alcătuește, de sigur, un câștig de desprețuit.

Necesitatea ce se impune Academiei de a determina cu claritate orientarea sa liberă și originală în mișcarea culturii contemporane nu a scăpat de altminteri membrilor ei, cari, fără îndoială, nu din întâmplare au deliberat prelungit și repetat în două sesiuni generale asupra necesității și modalității oportune a revizuirii Statutelor, în cadrul păstrării credincioase a celor mai bune ale ei tradiții. S'a ales chiar o comisie — în care mi s'a făcut onoarea să fiu chemat — cu însărcinarea specială a aduce propuneri privitoare la reorganizarea Academiei.

Litera unui statut este însă puțin lucru în ea însăși.

În mișcarea de reformă a Academiei nu poate fi vorba de formule invariabile și definitive turnate în dispoziții statutare, căci ceea ce este viu și viabil nu poate fi prins în formule și definit, având soarta creației spontane și totdeauna în ascensiune.

Ceea ce interesează este numai spiritul, care va însufleți această reformă și metodele pe care el le va indica.

Are oare Academia, ca atare, ca instituție prin esența ei spirituală, un drept la existență în sânul societății, al națiunii și al umanității?

Iată întreaga problemă a Academiei, problema valorii ei sociale, naționale și umanitare.

În toate timpurile Academia a fost obiectul unor dorințe fierbinți și în același timp al unor epigrame sarcastice.

Să fie oare Academia, cum cred unii, numai o societate de

paradă, un sindicat de vanități satisfăcute pentru a distribui titluri glorioase, ce în realitate nu ar da glorie, ci cel mult gloriolă?

Să fie ea oare numai un obiect de lux social, un refugiu liniștit, de contemplație senină pentru o elită aleasă de un restrâns centru de selecție, deasupra căreia trece fără să o atingă sgomotul vieții?

Să fie Academia, în sfârșit, o instituție superstițioasă și de aceea respectabilă, cu simpla menire a consacra și încoronă o viață de efort și de muncă, supraviețuindu-se pe ea însăși, fără altă necesitate?

Dacă este așa, apoi această instituție corporativă fără utilitate, fără frumusețe, fără vreun mandat este imuabilă; totul este perfect în orânduirea ei simetrică. Sit ut est, aut non sit.

Dacă însă, dimpotrivă, Academia este mai mult decât un salon închis de conversație științifică și literară, ce are numai a desemna pe noii oaspeți și a admite la fotoliile de care dispune pe cei găsiți demni a se așeza în ele și în sânul cărui salon s'ar desvoltă acea faimoasă «Academicită», compusă din ambiții, rivalități și intrigă; dacă adică Academia este, cum a celebrat-o *Daumou*, în raportul său pentru creșterea Institutului Franței: «un templu național, ale cărui porți totdeauna «închise intrigii, nu se deschid decât la sunetul unui renume «just», și ca așezământ național ea împlinește o necesară și profundă funcție socială și etică, atunci din când în când, la anumite epoci, se impune problema reînnoirii ei, adică trebuința Academiei a se acomoda la o nouă stare și situație națională.

Istoria tuturor Academiei, conștiente de sensul lor superior, cunoaște astfel de procese de reînnoire.

Dovada cea mai strălucită, și care ilustrează în cel mai elocvent chip discuția în jurul problematicei Academiei, ne-o oferă suprimarea pură și simplă a lor de către Revoluția franceză, ca fiind inutile și reprezentând simple rămășițe învechite ale instituțiilor vechiului regim, ceea ce n'a împiedecat însă ca aceeași revoluție, doi ani mai târziu, simțind adânc golul provocat, să inaugureze cu un ceremonial și fast neobișnuit de exagerat, «Institutul Franței», ce încorporează în esență ideea Academiei vechi.

Gestul revoluției franceze a fost mai mult decât un tribut plătit violenței timpului — care refuză celebrului membru al Academiei de Științe, lui Lavoisier, favoarea implorată de a amâna cu câteva zile ghilotinarea sa pentru a termina o experiență începută! Lovitura decisivă pe care a încercat să o dea Mirabeau și compania sa Academiei, prin distrugerea ei legală, consumată prin decretul din 8 August 1793, merită a opri puțin atenția asupra presupusului argument democratic împotriva acestui parlament aristocratic-academic, ce dispune de privilegii și împarte favoruri, ce ar fi Academia.

Dacă facem abstracție de veșnic aceiași pasionați adversari ai Academiei, pe cari îi întâlnim pretutindeni și în toate timpurile, deci și în timpul revoluției franceze, de un Palissot, ce n'a putut obține consacrarea oficială, de un Marat, inamic jurat al Academiei de Științe, pentru că ea n'a ținut în seamă puțin serioasele sale descoperiri, de un Chamfort, jignit în vanitatea sa, precum și de alți detractori interesați și invidioși, cei mai mari dușmani ai Academiei într-o democrație neadevărată sunt invidia și ura instinctivă împotriva tuturor formelor superior aristocratice, chiar și celor spirituale și ale talentului, ce se ridică deasupra nivelului comun, și neîncrederea împotriva oricărei manifestări de cultură, totdeauna suspectată, pentru că nu poate fi de oricine înțeleasă și împărtășită.

În realitate, Academia este un simbol al adevăratei democrații, al democrației aristocrate. Căci idealul unei democrații nu poate fi tendința unei nivelări a tuturor în jos, către un minimum, ci una în sus, către un maximum, adică o autogovernare și autoresponsabilitate socială a unor personalități, ajunse la un cât mai mare grad de dezvoltare.

Și atunci, dacă este așa, ce oferă organizarea Academiei? Membrii lor sunt aleși în mod liber, nu numiți; odată aleși ei sunt egali — au fost egali chiar în timpul vechiului regim, adică pe vremea domniei tranșante și exclusive a deosebirilor dintre clase și când totuși în sânul aceleiași Academii regi, prinți, cardinali, duci, marchizi și conți erau egali reprezentanților burghezimii — ; ei nu cunosc între ei altă autoritate decât aceea a științei și talentului; magistraturile academice sunt temporare, iar guvernarea este directă și continuu

sub controlul tuturor; înfârșit, responsabilitatea academică — e cea mai fină dintre formele responsabilității, — adică aceea pe care o are fiecare membru față de conștiința lui proprie.

Nu sunt acestea oare virtuțile unui guvernământ într'adevăr democratic?

Domnilor Colegi,

Revoluția franceză prin brutala suprimare și apoi prin entuziasta reînființare a Academiiilor, a pus în discuție pentru întâia oară, în mod public și cu toată tăria, problema Academiiilor, care a rămas de atunci până azi aceeași, și deschisă; contribuțiile puse în serviciul luminării ei sunt puține și ne-complete; deaceia orice analiză principială a elementelor ce compun, și a scopurilor ce urmăresc Academiiile, nu poate fi, cred, decât binevenită.

Din primul loc nu trebuie uitat însă, că formarea marilor Academii nu este decât înfăptuirea mai largă ori mai îngustă a ideii Academiei moștenite dela unicul *Plato*, și care și-a sărbătorit triumful abia în veacul al XVII-lea și XVIII-lea, prin vestitele utopii academice ale marilor spirite *Bacon* și *Leibniz*.

Firește, realizarea Academiiilor a corespuns necesităților de organizare a muncii științifice și culturale, și care a variat după diferitele epoci ale istoriei, ea se datorește însă în primul rând inițiativei acestor spirite îndrăsnețe și modelelor ideale, pe care ei le-au creiat până în cele mai curioase detalii de regulament.

Este deci necesar a cunoaște trecutul multimilenar al acestor planuri, scumpe oricărei Academii, utopice pe vremea când au fost concepute, devenite apoi programatice, când au început a fi înfăptuite.

Departe de tumultul vieții publice, sub umbra copacilor de măslini ai grădinii din vestul Atenei, care se numia *'Ακαδῆμεια*, *'Ακαδῆμεια* dela eroul local unde-și avea sanctuarul, înfloriă cuvântul lui *Plato*, ce se plimbă acolo cu școlarii și adepții săi, discutând cu ei și încurajându-i în raporturi libere filozofice.

Iată veneratul loc de naștere al Academiilor, de unde le vine și numele. Iată prima organizare grandioasă a muncii în comun, a artei și științei, a științei celei mai înalt speculative, ca și a științelor empirice.

Prin metonimie numele de Academie a trecut mai târziu la școala filozofică întemeiată de Plato, așa, bunăoară, când mai târziu Tertullian numește pe adepții filozofiei platoniene, *Academia procassima*.

Academia lui Plato, a fost, pentru a întrebuința limbajul său filozofic, Ideea instituțiilor libere de activitate științifică și filozofică colectivă, care mai târziu, ca simple copii palide și slabe, s'au creiat în Atena, Alexandria, Pergamon, Roma și în veacul al XV-lea al Renașterii italiene.

Academia plonică, compusă din cortegianii savanți ai lui Lorenzo di Medici, ca și numeroasele societăți, ce s'au format în timpul Renașterii în orașele italiene, n'a fost decât epigoniile și imitațiile naive ale modelului platonician.

Așa zisele Academii din acest timp își consacrau titluri ciudate: Humoristici, Fantastici, Innominati; programele lor conțineau cele mai amestecate scopuri: orare, studere, gaudere, *neminem laedere, non temere credere, de mundo non curare* (acesta-i programul Academiei Intronati din Siena); iar Venețianul cunoscut, Loredano, nu se sfiește a da următoarea definiție grotescă: «Academia non è altro, d'un unione di virtuosi per ingannar il tempo (ad fallendum tempus) e per indagare trà le virtù la felicità», — caracterul de epigon reese și mai limpede din faimoasele banchete Academice, în care fiecare «convive», reluând rolul personagiilor antice, trebuia să celebreze, ca și conviviul lui Plato, printr'un discurs ori în versuri elegante, umorul!

Pe porțile noi și larg deschise istoriei științelor în veacul al XVII-lea, s'a introdus o concepție nouă, modernă, a Academiei.

Academia modernă a schimbat pe eroul antic *'Ακαδημος* cu un erou mai mare al cugetării, cu Bacon, cu care se începe o nouă serie de întemeieri academice.

Cu o profundă și senină înțelepciune, cu o imaginație vie și seducătoare, profetul inspirat al descoperirilor și minunilor

științei și industriei moderne, *Bacon*, construște în opera sa neterminată, «*Noua Atlantida*», romanul îndrăzneț al unei Academii ideale.

Navigatori, venind din Peru, sunt surprinși și aruncați de furtună pe malurile unei mari insule necunoscute.

Acolo sunt primiți întâiu cu cea mai mare neîncredere, pentru ca mai târziu să li se acorde cea mai generoasă ospitalitate. Căci locuitorii acestei insule minunate, «*Bensalem*», dacă cunosc foarte bine civilizația, limbile, moravurile și legile altor popoare, nu voiesc însă a fi ei înșiși cunoscuți, pentru că le este teamă ca prin contactul cu străinii să nu piardă din puritatea instituțiilor și din fericirea conviețuirii lor.

Naufragiații, uimiți că întâlnesc în insula *Bensalem* pe cele mai civilizate dintre popoare, fac cunoștință, între altele, cu o instituție ciudată, numită «*colegiul operei de șase zile*» ori «*Casa și Institutul lui Salomon*».

Scopul acestui Institut este într'adevăr măreț! El constă în: «descoperirea cauzelor și cunoștința intimă a forțelor primordiale și a principiilor lucrurilor pentru a extinde imperiul omului asupra Naturii».

În acest scop, cele mai puternice mijloace de experimentare sunt puse la îndemâna Institutului, în mod aproape risipitor, pentru a smulge naturii secretele sale.

Nimic nu e în natură și în tehnică, ce să nu fie pus la dispoziția fericitelor membri ai Institutului *Salomon* pentru investigațiile lor cele mai vaste, variate, grele și costisitoare.

Pentru ei s'au zidit turnuri și stațiuni cu observatorii pe cei mai înalți munți, unde să se studieze vânturile, meteorii, ploaia, zăpada și schimbările de temperatură; în aceste turnuri locuiesc sihaștri, ce-și devotază viața cu totul observațiilor și studiilor.

Dacă pentru a stăpâni văzduhul se ridică turnuri în regiunile aerului în vederea cercetărilor astronomice, meteorologice și geologice, apoi nici studiul fenomenelor fizice, himice și de istorie naturală nu este de loc neglijat.

În adâncimile pământului, în văi, se înfundă adânci cavități și caverne pentru tot felul de experiențe.

În jurul Institutului sunt lacuri mari, unele cu apă sărată,

altele cu apă dulce și cu stânci în mijlocul lor: aici apa se agită în vârtejuri repezi, dincolo se precipită în cataracte; se mai văd apoi mașini, care prilejesc multiplicarea și mărirea forței vânturilor, puțuri și fântâni artificiale pentru a imita proprietățile unor anumite ape minerale.

Tot în apropierea Casei se găsesc edificii pentru reproducerea tunetului, a zăpezii, grindinei și chiar pentru germinarea micilor animale prin generație spontanee!

În altă parte sunt instalate băi cu diferite ape medicale și camere de sănătate, asemănătoare camerelor de aspirație de azi din stațiunile termale, unde aerul, adaugă Bacon, primește virtuți speciale pentru lecuirea unor anumite boli. Acest domeniu imens de experimentare mai cuprinde grădini și livezi pentru studiul diferitelor pământuri proprii diferitelor culturi. Toate ființele viețuitoare ale creațiunii sunt reunite în parcuri, ocoluri și piscine, față de care grădinile zoologice, aquariile, grădinile botanice de azi nu sunt decât jucării de copii!

În laboratorii speciale se fac disecții și vivisecții, experimentându-se toate otrăvurile și remediile — domenii ale anatomiei comparate și ale fiziologiei experimentale cărora Bacon le prezice constituirea atât de timpuriu!

Dar nu s'a sfârșit cu enumerarea tuturor dependențelor și resurselor științifice, de care dispune uriașul Institut.

Parcurem din uimire în uimire instalații speciale pentru fabricarea vinului și preparatelor medicale, bucătării pentru producerea alimentelor igienice, laboratorii de chimie pentru produse farmaceutice, cuptoare care pot da toate gradele de căldură, cabinete pentru diverse ramuri ale fizicei și, ceeace este foarte important pentru timpul când Bacon trăia, laboratorii speciale de optică pentru experiența asupra luminii și colorilor, de acustică pentru sunete ori de cercetarea mirosului și a gustului — după cum vedem adevărate laboratorii de psihologie experimentală, pe care fictivul Institut al lui Salomon le posedă în veacul al XVII-lea, și care de fapt s'au înființat abia după două veacuri!

Mai departe întâlnim muzee și galerii, unde sunt expuse tot felul de modele, mașini, diverse capodopere ale inventatorilor; aici se fac, între altele, și experiențe pe care Bacon

le indică — cu o altă anticipație surprinzătoare — pentru imitația sborului păsărilor în aer și pentru construcțiile de vase, care merg pe apă.

Acesta este câmpul de activitate științifică al fericiților membri ai Institutului lui Salomon. Dar ei nu se mărginesc numai a face descoperiri noi și a le orândui metodic în tabelele experiențelor vechi, ci au o sferă de acțiune mai întinsă; unii au misiunea a vizita și cunoaște țările străine pentru a raporta tot ce se face în alte părți pentru progresul științelor; aceștia sunt, după expresia pitorească a lui Bacon, «negustorii de lumină»; alții în loc să cerceteze în marea carte a lumii, trebuie să caute în cărțile vechi pentru a culege de acolo toate faptele remarcabile și experiențele utile; aceștia sunt «strângătorii»; în sfârșit alții se ocupă cu culegerea experiențelor tehnice și industriale.

În adunări generale fiecare raportează ce a găsit, observat ori descoperit, iar câteva spirite de elită își rezervă cercetarea raporturilor strânse ale tuturor adevărilor particulare pentru a formula principiile generale și a deduce toate consecințele pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale speciei umane. În sfârșit, toate rezultatele acestor debateri sunt publicate și răspândite în tot imperiul insulei Bensalem!

Domnilor Colegi,

Din timp în timp răsar în arena cugetării naturi profetice, care prin puterea secretă a geniului lor întrevăd ca Posibil, ceea ce pe vremea lor părea Imposibil, și cu viziuni deslușite arată căile nimerite pentru a da Posibilului înfăptuire.

Bacon, profetul glorios al progresului științei și industriei moderne, ne dă în «Institutul lui Salomon», cu toate exagerările și bizareriile câtorva detalii, mai mult decât «visul unui savant», pentru că din organizarea acestui Institut se desprinde marea idee a pregătirii și organizării succesului științific prin ajutorul asociațiilor de savanți.

Bacon este adevăratul părinte și precursor al Academiiilor moderne. Asociațiile științifice de mai târziu, nu numai că

au fost însuflețite de spiritul baconian, dar chiar s'au inspirat direct din frumoasa și originala sa ficțiune.

Părți din romanul acestui înțelept s'au înfăptuit chiar întocmai, iar romanul în întregime se realizează în fiecare zi în mijlocul și jurul nostru.

40 de ani după moartea lui Bacon, în 1662, s'a creat «Societatea Regală din Londra» (Royal Society), cea mai veche Academie de Științe, care, mai mult ca orice altă Academie, dela întemeierea ei s'a inspirat din marile vederi exprimate de Bacon, așa că istoriograful primilor ani ai acestei celebre societăți, Sprat, a putut zice că cea mai bună din toate prefețele istorice ar fi o operă de Bacon.

Dar mai mult încă, unul din cei mai iluștri preșidenți ai «Societății Regale», Humphry Davy, în anul 1820, a încercat și chiar a cerut guvernului, fără succes, extinderea autorității, influenței și domeniului de cercetare ale societății, după planul și modelul colegiului sfânt al lui Salomon!

Mai fericit decât Davy, contele de Marsigli a zidit și organizat vestitul institut din Bologna (în 1712), întocmai după pilda dată de așezământul din fictiva insulă Bensalem.

Cetind introducerea la prima serie de memorii ale Institutului din Bologna, unde se povestește în amănunte istoria fundației sale, unde sunt enumerate diversele sale atribuții și bogății, unde sunt descrise numeroasele părți ale marelui local, îți face impresia că cetești «Noua Atlantida»; numai că de astădată nu este vorba de un roman, ci de o realitate, de «visul unui savant» înfăptuit.

Ca și Dante, care solicită lui Virgil să-l întovărășească ca maestru și conducător, tot astfel societățile savante proclamă cu pietate pe Bacon ca Dux et Auctor.

Roadele adânci ale proiectului lui Bacon le găsim în toate planurile de mai târziu, în primul rând însă în acelea ce l-au preocupat pe *Leibniz* o vicăță întreagă.

Dacă Bacon este promotorul asociațiilor științifice din lumea civilizată, *Leibniz* a fost mai norocos, căci el este fondatorul și inițiatorul celor mai multe dintre ele.

Ca și Bacon, *Leibniz* este pătruns de credința în progresul științelor, de necesitatea experiențelor, de utilitatea

practică a rezultatelor științifice și de avantajul asociației savanților.

Academia de științe din timpul lui Ludovic al XIV-lea se ocupă, accentuează Leibniz, prea mult cu «curiosa», iar societatea regală a lui Carol I-iu al Angliei dă prea mare însemnătate «bagatelor».

Centrul preocupărilor adevărate ale unei Academii trebuie să fie însă «utilia», Leibniz înțelegând prin «utilia» tot ce interesează un popor într'un moment dat, ca sănătate publică, comerț, industrie, școală, învățământ moral și chiar «de a veghea asupra apei și focului, prin descoperirea mijloacelor de combatere și prevenire ale cauzelor incendiului și inundației» — după cum nu uită Leibniz a caracteriza o atribuție a Academiei în proiectul său pentru întemeierea Academiei din Dresda.

Dar, continuă Leibniz, ca și Bacon, Academia nu poate atinge scopul ei, dacă nu are la dispoziție un aparat înzestrat cu tot ce e necesar pentru organizarea descoperirilor științifice și a invențiilor tehnice. Aceasta este teatrul «tehnicei și al naturii». În descripția și definiția pe care Leibniz o dă «teatrului» său, într'o scrisoare adresată lui Petru-cel-Mare, avem impresia că suntem conduși în dependențele Institutului lui Salomon, căci întâlnim și aici aceleași parcuri, grădini botanice și zoologice, peșteri, observatorii, laboratorii, magazine de experiențe, ș. a. m. d.

Meritul nepieritor al lui Leibniz e că el a fost cel mai activ și ilustru propagandist pentru întemeieri de Academii; cu autoritatea unui nume celebru în Europa, cu toate resursele unei diplomații dintre cele mai îndemânaticе, el nu obosește a interveni prin memorii ori personal pe lângă regi, prinți și mai marii zilei de pretutindeni în favoarea Academiei; deaceia el a și fost supranumit «de flatteur des princes», și într'adevăr rând pe rând îl vedem în preajma Regelui Prusiei, a Împăratului Germaniei, a marelui duce de Hanovra, a Electorului Saxoniei, a lui Petru-cel-Mare al Rusiei, a Prințului Eugen al Austriei ori a Regelui Angliei. Contactul pe care Leibniz îl căută cu aceste cercuri nu eră lipsit de ambiție personală, ceeace însă îl îndemnă să întrețină aceste legături eră, după

propria-i expresie, ob pias causas, adică pentru cauza sfântă a perfecționării științelor și a fondării marilor Academii.

Stăruințele continue, încordate, ale lui Leibniz au fost încoronate de succes: în 1700 el a putut fundă Academia din Berlin (sub numele de «Societas Scientiarum» — după modelul parisian și londonez: exemplo regiarum Londinensis et Parisensis), unde fu numit președinte pe viață; câțiva ani după moartea sa s'au înființat academiile din Petersburg, Viena și Dresda, pentru care Leibniz pregătise terenul încă de când era în viață. Mai târziu, după modelul Academiei din Berlin s'au creat Academiile din München, Göttingen, Turin și Stockholm.

Domnilor Colegi,

Marile Academii au isvorît din imperioase necesități culturale și științifice. Bacon și Leibniz n'au făcut decât să le dea o expresie strălucită, să le formuleze și sintetizeze.

Atmosfera era pregătită de o nouă formă a vieții, ce-și cerea în mod tumultuos dreptul ei de manifestare.

Asistăm la prăbușirea sistemului de viață medievală.

O privire nouă a lumii răsare din aceste ruini.

În locul cerului misterios apare realitatea înobilată. Natura este descoperită, făcută accesibilă înțelegerii tuturor și contemplată ca o operă de artă unitară.

Omul are acum o misiune sfântă, precisă pe pământ, aceea de a-și face datoria și a lucra pentru folosul obștesc; el are nevoie de o bună conștiință pentru a-și asigura aprobarea judecătorului suprem invizibil.

Cu renașterea și reforma se pregătește terenul pentru desăvârșita emancipare a intelectului de tirania unei științe șarlatane ori sarbede și de încătușarea lui într-o construcție artificială a tabloului lumii pe tradiții religioase și noțiuni logice.

Galilei, Kepler, Descartes, Newton, — iată adevărații legislatori ai universului!

Natura, mută până atunci, începe, e forțată a vorbi. Nu mai sunt secrete, intelectul nu mai e neputincios, paralizat,

ci devine un instrument activ pentru a străbate, răscoli și ghici mecanica cerului.

Se desvoltă conștiința mândră, întreprinzătoare, îndrăsneată și învingătoare, că omul este stăpân pe destinele sale și domnitor al naturii.

Entuziasmul epocii imprimă vieții sociale și spirituale un caracter unic de sărbătoare.

Matematica devine evanghelia timpului; matematicienii sunt la modă, ei sunt comparați cu poeții și oratorii; femeile nobile nu au altă ambiție decât a se înconjură de ei, ca odinioară de cântăreți. Fizica matematică este chintesenta științei.

În această fericită epocă de credință vibrantă în puterea magică a științei s'au întemeiat Academii, ca reacțiuni viguroase contra învățământului scolastic din Universități.

Căci Universitățile, pe acea vreme, nu erau decât instituții de dresură și fabricante de compendii, în care se propagă gustul de arguții obscure și de dispute sterile prin reproducerea moartă a științelor aristotelice banalizate.

În fața universităților tari în privilegiile lor s'a văzut nevoită Regalitatea, ca prin puternica ei tutelă să ia sub protecție instituțiile de liberă și productivă cercetare științifică pentru a creă o contramăsură împotriva spiritului leneș și negativ cultivat de universități.

Așa apar, ca concesii făcute timpului, Collège de France în veacul al XVI-lea și marile Academii.

Cu timpul însă universitățile au evoluat. Ele au devenit forțe vii de cercetare metodică pentru înaintarea cunoștințelor, ca și pentru îmbunătățirea stărilor materiale și morale ale vieții popoarelor, prin activitatea lor variată și concentrată în numeroasele lor institute.

În acest fel universitățile mai bine înzestrate, au devenit serioasele rivale și concurente ale Academiiilor.

Atunci, dacă cele două principii, care au prezidat la organizarea Academiiilor moderne: principiul câmpurilor de experiență pentru producerea descoperirilor și acel al consecinței lor practice pentru societate, au fost îmbrățișate de Universități, se naște întrebarea: devenit-au oare Academiiile instituții fără rost ori, dacă nu, care să fie acum chemarea și

funcția lor specifică, pentru a legitimă dreptul lor la noua existență?

Iată o întrebare necesară, firească și plină de consecințe pentru viața viitoare a Academiei.

Domnilor Colegi,

Creațiile științifice sunt prin însăși natura lor privilegiate, individuale. Născute în spirite izolate, ele își caută însă confirmarea în alte spirite, provocând lumina din lumină; orice idee și descoperire tinde să-și păstreze și mărească forța ei creatoare, reflectându-se în alții, venind în contact cu alte descoperiri și idei străine, consacrand prin aceste noi legături Noul. Prin esența ei orice cercetare științifică individuală este socială.

Prin forța lucrurilor și a diviziunii muncii cercetările științifice sunt apoi unilaterale, ceea ce ascunde un câștig mare, dar și o primejdie mare; cât de strâmtă și mică e lumea pentru care imensul imperiu al spiritului se reduce la simple ecuații algebrice, interpretări de texte, studii de munți, văi și pietre ori de fapte istorice izolate, când în realitate fiecare cerc de cunoștințe nu este propriu zis un cerc, ci numai un fragment dintr'un cerc.

Prima chemare a Academiei este a răspunde necesității de socializare a creației și a înfruntă pericolul specializării excesive a științei, — ceea ce nu poate da Universitatea.

Academia este încoronarea naturală a activității științifice a Universității și a instituțiilor speciale de cercetare; ea reprezintă totalitatea rezultatelor științifice, în unitatea lor; ea este imaginea organică a eternului deziderat de sinteză a tuturor științelor într'un singur corp.

Cadrul tradițional al activității Academiei este bine cunoscut: se fac comunicări, se provoacă discuții, se alcătuiesc dări de seamă asupra progresului științei, se dau consultații, când se cer, din partea organelor de Stat și, însfârșit, se organizează concursuri și se decern premii.

Academia nouă își extinde însă sfera ei de acțiune. Ea nu se mărginește numai a înregistra descoperirile membrilor ei

și a controla pe cele străine, ea merge mai departe; ea face și organizează însăși cercetări, în numele său, ca corp și cu toate eforturile combinate ale membrilor ei, și nu numai prin eforturile izolate ale unora dintre ei; ea nu va provoca numai de departe cercetări și imbolduri pentru a fi recompensate, ci va cârmui și coordona ea însăși grupe de lucrări, după o vedere de ansamblu către un scop comun.

Funcția specifică a Academiei și care o deosebește de celelalte instituții științifice, constă tocmai în inițiativa organizării creației științifice colective. Aceasta este ceea ce face esența caracteristică unei Academii.

Căci față de această menire a Academiei celelalte forme de manifestare ale activității ei științifice sunt de ordin secundar. Intr'adevăr, azi pretutindeni premiile nu mai au răsunetul de odinioară; concursurile aproape au încetat a mai fi imbolduri; discuții și dări de seamă nu se mai fac și dacă nu au intrat în desuetudine, sunt neglijate; consultații științifice se cer, dacă se cer, în mod sporadic; înfățișat comunicările propriu zise, în țările înaintate în cultură, se pot face și în orice altă societate savantă, iar, când se cetesc în sânul Academiei, numărul ascultătorilor este restrâns și întâmplător, înfățișat publicarea acestor comunicări se poate face în orice revistă de specialitate.

Dimpotrivă, lucrările colective științifice nu se pot face decât prin Academie, pentru că sunt cercetări pe care individul, oricât ar fi de harnic și genial, nu poate să le întreprindă singur, fiindcă întrec cu mult puterile sale mărginite.

Astfel de lucrări pot fi săvârșite numai după scurgerea câtorva generații: ultimii încep unde cei dintâi au sfârșit și legând astfel viețile și lucrările câtor mai mulți, cu toții împreună vor reuși să săvârșească, ceea ce fiecare în particular n'ar fi putut face; în aceste lucrări de origină socială sunt condensate adesea nu numai munca unor numeroase generații, ci și aceea a mai multor perioade de cultură, bravând astfel timpul pentru a creia Monumentalul. Academia devine arhitectul spiritului.

Întreprinderile colective academice (ediții de texte, dicționare, corpora ale inscripțiilor, repertorii zoologice și botanice, colecții

de documente, tezaure ale limbilor clasice — pentru a spicui câteva numai) iau însă uneori proporții atât de uriașe încât asociația forțelor naționale nu ajunge și e nevoie de o concentrare a tuturor energiilor de care dispune într'un moment dat întreaga lume a științei.

De aci a isvorât ideea «Academiei Internaționale». Dealtfel acest nou tip de Academie eră ușor și firesc să se înfăptuiască, dacă luăm seama că Academiiile de pretutindeni au fost întemeiate după acelaș model, în acelaș spirit, pentru acelaș scop și că ele au întreținut și întrețin cele mai întinse și strânse relații colegiale și amicale, prin schimb de memorii și dări de seamă, prin numiri de asociați și corespondenți.

În consiliul internațional al Științei îi este dat veacului al XX-lea să salute înfiriparea a încă uneia din «utopiile» veacului al XVIII-lea, când tânărul Leibniz, la 21 de ani, cu o privire profetică ce îmbrățișă secole, a preconizat «Academia Universală», menită a cuprinde într'un singur mănunchiu întreaga lume științifică a tuturor continentelor.

Inițiativa «Academiei Internaționale» a venit din țara ce se glorifică a fi dat pe Bacon, din partea lui Royal Society, în 1900.

Un vast plan de activitate internațională s'a alcătuit: s'au proiectat și în parte pus în lucru: un Institut pentru studiul crecerului, asociații internaționale pentru studii geodesice, sis-mologice, astronomice, meteorologice și vulcanologice, s'au adunat materiale pentru o mare enciclopedie a Islamului, s'a preparat o nouă ediție a operelor lui Leibniz, un catalog internațional al operelor științifice ș. a. m. d.

Cel puțin tot atât de important ca aceste lucrări plănuite și în parte executate, mi se pare, dacă nu de o însemnătate și mai mare, din punctul de vedere al psihologiei viitoarei politici internaționale, faptul colaborării însăș a savanților lumii civilizate.

Academia internațională, arena comună în care se va face schimbul reciproc de metode naționale de lucru, unde fiecare națiune aduce pecetea geniului său propriu și unde cele mai alese spirite și cele mai inteligente capete ale diferitelor națiuni se întâlnesc la o muncă cordială în cele mai înalte domenii ale activității spirituale, un astfel de sinod științific con-

tribuie, mai efectiv și mai durabil decât congresele pacifice și conferințele diplomatice, la crearea acelei atmosfere necesare pentru a face ca «Societatea Națiunilor», această speranță a Umanității, să devină un fapt viu din ceea ce este azi, un deziderat edificat.

Armonia eforturilor oamenilor de știință de pretutindeni va fi o temeinică cheazășie pentru pregătirea armoniei po-
poarelor.

A participa efectiv la lucrările Academiei internaționale este deci o înaltă cinste și datorie din partea oricărei Academii naționale. Mai ales că, după normele adoptate, această colaborare oferă neprețuitul avantaj de a permite tuturor Academiei să concure la o acțiune comună, care va fi binefăcătoare și puternică, fără ca prin aceasta să atingă ori să știrbească acea independență, pe care, cu atâta dreptate, fiecare Academie este geloasă a o păstră.

Căci, Domnilor Colegi, Academia internațională nu înseamnă Academie cosmopolită. Istoria Academiei cunoaște și acest tip. Este faimoasa Academie berlineză din timpul lui Frideric cel Mare, când regele, el însuși, după propria-i expresie «un fidèle Académicien» și cel mai activ dintre ei, a impus Academiei sale limba franceză în discuții, publicații, ca și în titulatura ei (Académie des Sciences et des Belles-Lettres), a chemat cu multă insistență pe Maupertuis, celebrul membru al Academiei de Științe din Paris și i-a oferit președinția Academiei cu puteri dictatoriale, pentru ca după moartea acestuia, 23 de ani să încredințeze conducerea Academiei lui d'Alembert, «sublime Anaxagora», și apoi lui Condorcet (și care pentru aceasta nici măcar nu au fost nevoiți să-și părăsească reședința lor din Paris!).

Nu poate să nu smulgă admirația posterității acest fapt rar în anele istoriei spiritului, ca după succesele militare ale lui Frideric împotriva Francezilor, învingătorul militar să apeleze cu insinuare la învinsul, rămas totuși superior spiritual, pentru ca prin sfatul și colaborarea lui să dea strălucire și viață celei mai înalte instituții științifice a țării!

Este cel mai impresionant omagiu, pe care-l cunoaște istoria universală, adus formidabilei și irezistibilei forțe a spiritului,

singura capabilă a consacra o victorie ori a transforma pe învingător în învins.

Ca titlu de curiozitate mai adăugăm că Academia lui Frideric numără numai 5 germani, iar restul francezi, elvețieni, italieni, hughenoti și pe prima femeie academiciană, pe împărăteasa Caterina a Rusiei — Likurg și Solon laolaltă, cum o numia Frideric.

Academia cosmopolită a rămas fără imitație; ea a dispărut odată cu personalitatea genială a lui Frideric. Dacă însă Academia cosmopolită are un scurt și neînsemnat trecut, Academiei internaționale, ca o instituție necesară de muncă reală și nu de fațadă pompoasă, îi aparține un viitor plin de perspective bogate.

Iată, Domnilor Colegi, două concepții ce stau față în față. Concepția Academiei vechi, ce a culminat în tipul Academiei cosmopolite, și care nu vede în Academie decât recompensa și consacrarea definitivă a meritului literar și științific; funcțiunile Academiei se reduc în acest caz, la două: a forma un înalt tribunal, care are a proclama din înălțimile unde rezidă, cu o autoritate totdeauna respectată, judecăți suverane, și în sfârșit a fi reprezentată la diferitele ocazii de comemorare cu toată pompa unei elocvențe solemne.

Academia nouă, *Academia militans*, își propune alte scopuri. Fără a contesta că Academia, chiar limitată la rolul arătat mai sus, va exercita o influență binefăcătoare asupra lumii literare și științifice, fără a desconsidera însemnătatea și valoarea, dacă vreți pedagogică, a savantului, ca atare, — care prin simpla-i existență, plină de jertfe desinteresate și închinată cu devotament creației, are mai mult ascendent decât toate comisiile științifice la un loc, pilda lor fiind o forță morală, — fără a tăgădui deci, că Academia ca tot, compus din personalități, chiar dacă nu iese din ea însăși, va atrage totdeauna, concepția Academiei noi crede totuși că stima și demnitatea științei vor crește și mai mult, dacă Academia va ieși din ea însăși pentru o acțiune comună națională, și care-și găsește apoi încununarea într-o operă colectivă mondială, înfăptuită în tipul superior al Academiei internaționale.

Academia contemporană are acum a decide, care din aceste

două roluri convine mai bine progresului și creației științifice, rolul static al Academiei vechi, mai mult pasiv, ca corp, contemplativ și de paradă, ori acela dinamic al Academiei noi, activ și creator.

Constituția și eventuala reformă a unei Academii va atârna de alegerea ce o va face între aceste două concepții.

Domnilor Colegi,

Orice Constituție a unei Academii prevede o formă organizatoare externă a activității ei în ședințe pe secții și ședințe plenare.

Academia este un tot divers, ceea ce se oglindește în diferențierea dintre secții, ea este în același timp un tot armonic, ceea ce se resfrânge în Plenum.

Unele Academii au cunoscut numai activitatea secțiilor, așa a fost Academia lui Leibniz, altele numai activitatea Plenumului, așa a fost aceeași Academie sub conducerea lui Maupertuis.

Vieța sănătoasă a unei Academii se manifestă într-o justă proporționalitate dintre activitatea secțiilor și aceea a plenumului.

Plenul este necesar, ca organ de unificare a instituției; căci numai el dă acea unitate, fără de care Academia propriu zis ar încetă să existe, ca atare, și s'ar dizolva în secții izolate, fără filiație interioară, fără legături și scopuri comune.

Academia trebuie să fie un tot unitar și nu o sumă de elemente difuze.

Pe de altă parte, secțiile nu trebuie să sufere de tirania acestei unități. Căci ele trebuie să aibă o viață a lor proprie, având a întreprinde lucrări speciale după planuri și metode de cercetare proprii.

Unificarea secțiilor în Academie va trebui să fie de natură federativă, adică să le păstreze o autonomie cât mai largă, fiecare dintre ele având sfera ei specială de acțiune, convergând însă toate lucrările către opera comună a totului.

Numai în acest fel enciclopedia moartă și universalismul extensiv, concentrate în Academie, vor deveni de fapt o enciclopedie vie și un universalism intensiv prin contribuția ac-

tivă și creatoare a fiecărei secții la însuflețirea și veșnica primenire a laturii Universalului, ce o reprezintă.

Centrul de gravitate a muncii academice trebuie deci pus în activitatea secțiilor, ca o consecință fatală și necesară diviziunii muncii științifice, atât de variată și infinită.

Aș vrea să cunosc acel spirit, care ar visă azi la construcția unei enciclopedii în felul celor înjghebate în veacul al XVIII-lea? Față de extensiunea indefinită și gigantică a fiecărei științe desigur că și un d'Alembert, un Diderot ar da înapoi. Poliistoria atât de preferată și iubită în veacul al XVIII-lea, când adevăratul savant eră savantul universal, nu poate fi azi decât preocuparea spiritelor stăpânite de o puternică doză de diletantism superficial și prezumțios.

Poliistoria productivă, acel perpetuum mobile al științei, adică descoperirile ei, sunt depuse în secțiile Academiei, care în deobște, în totalitatea lor și în linii generale, reprezintă clasificarea științelor timpului.

Memorabila reformă a Academiei întocmită de convenția națională, care odată cu reînnoirea societății franceze a creiat Institutul Franței, a introdus pentru întâia oară o inovație în organizarea secțiilor academice, punând alături de științele tradiționale: matematice, fizice și naturale, științele filozofice și sociale, numite morale și politice.

Desemnându-le o secție specială, guvernul revoluției nu numai că a creat o instituție, care nu există nicăieri până atunci, dar a consacrat în acelaș timp seria întreagă a științelor sociale. Ceeace este vrednic de reținut. Pentru întâia oară științele sociale iau loc în mod oficial alături de științele matematice, fizice și naturale, recunoscute în toate timpurile ca atare și singurele cărora li se decernă titlul de științe, fără contestație, în consensul unanim.

Inovația secției de științe morale și politice, pregătită de altfel de proiectele unui Mirabeau, Talleyrand și Condorcet, a trăit numai 8 ani; printr'o decizie consulară din 3 pluvioze, an X (23 Ianuarie 1803) ea este suprimată.

Măsura napoleoniană n'a întâmpinat nicio opoziție; să nu uităm că trăim într'o epocă când numai două nume aveau curajul unei opinii libere: M-me de Staël și Châteaubriand,

ale cărui cuvinte înflăcărate din discursul său de recepție, dacă n'au putut fi ținute în ședința publică a Institutului, au fost cetite de Europa întreagă.

A trebuit să curgă 29 de ani până ce din inițiativa ministrului, și în același timp gânditorului de seamă, Guizot, în 1830, secția de științe morale și politice să fie restabilită, cu numele și drepturile ei firești.

Destinul zbuciumat al acestor înființări, desființări și reînființări are o mare valoare simptomatică și este plină de cele mai sugestive învățăminte.

Primul consul Napoleon Bonaparte, care dealtfel eră mândru că face parte din secția mecanică a Institutului și nu uită să adauge la titlurile sale, în manifestele, concepute de el cu atâta patos pe câmpurile de bătăe, pe acela de «Membre de l'Institut», a suprimat fără expunere de motive, în modul cel mai comod și simplu, secția științelor morale și politice.

Totuș, se știe că acest decret de moarte academică revenia de fapt «ideologilor», căci e cunoscută aversiunea pe care Napoleon o purta împotriva acestora, prea independenți în judecată și, mai ales, în chestiunile religioase. Religia, stăruia autorul concordatului, trebuia să-și recapete influența ei binefăcătoare asupra stării morale a poporului.

În definitiv, gânditorii sociali, pe cari Napoleon îi numia în derâdere «ideologi», au fost pururea considerați ca primejdioși, pentru că, firește, ei au contribuit totdeauna la făurirea acelui spirit public critic, care într'un moment dat putea deveni o tendință irezistibilă de reformă a bazei societății și a principiilor ei de guvernare, deci o concurență temută și nedorită puterii publice a timpului.

Totdeauna ignoranța a fost un instrument sigur de guvernare, căci la adăpostul ei se asigură monopolul domniei prin abilități și înșelătorii, prin teamă, încredere oarbă, prin exaltarea veleităților mistice și a tuturor superstițiilor și vanităților.

Fundamentul teoretic al științelor, ce consideră omul în el însuși ori trăind în societate, a fost posibil să se producă numai odată cu organizarea nouă, democratică a societății și a Statului.

Deaceea să nu fim surprinși că științele sociale au apărut și avut recunoaștere atât de târziu în câmpul cugetării.

Aceasta a fost posibil numai după ce s'au proclamat acele principii nepieritoare de înălțare morală a omului și care și-au găsit formula concentrată în drepturile personalității și în suveranitatea națională.

Noui baze sociale și politice provoacă un nou sentiment de viață și deci un imbold nou pentru constituirea unor noi științe. În acest cadru au apărut cu multă întârziere în imensul amfiteatru al vicisitudinilor acțiunii acele științe, care înlesnesc omului și societății a-și forma conștiința menirii lor istorice, a se găsi pe ei înșiși și a stabili în ordinea socială și politică Adevărul.

Când rolul oficial al Academiei în Stat fu recunoscut, pe lângă Academii de Științe ce au fost consultate de guverne asupra chestiunilor de interes social, cum ar fi domeniul transformării sociale a lumii materiale (ca vaccină, magnetism animal, cadastru, măsurarea meridianului, telegraf, reforma monetară), a fost chemată să-și spună cuvântul asupra discuțiilor privitoare la transformarea lumii sociale și morale și Academia de științe sociale, cum s'a întâmplat în 1848, când Cavaignac, șeful puterii executive de atunci în Franța, a solicitat Academia de Științe morale și politice a pune știința socială în serviciul societății și al civilizației prin răspândirea de cunoștințe menite a pacifica spiritele, luminându-le.

Aceasta dovedește că Academii, instituții reprezentative ale *Credinței* în Știință, au devenit adevărate forțe sociale de opinie, pentru că știința încetase de mult a fi un ornament spiritual de lux ori o fantezie intelectuală de amator, devenind deținătoarea destinului sociale și naționale, formând însuși fondul realității necesare vieții.

Și atunci, dacă epoci de pură barbarie empirică, capricioasă și pasionată, i se opune reforma societății prin știință, și dacă Academia reprezintă, în mod concret, organizarea științifică a Națiunii și Societății, desigur că organizarea unei Academii contemporane nu poate fi concepută fără extinderea noțiunii de știință asupra întregului domeniu al științelor, care să cuprindă deci și științele sociale.

Domnilor Colegi,

Știința analizează Lumea ca pe o mașină; ea cercetează în parte elementele totului: figurile spațiale, mișcările stelelor, razele solare, manifestările materiei, istoria pământului, formele plantelor și ale animalelor, economia, arta, religia, dreptul.

Suma științifică a acestor elemente dă naștere universalismului. Universalismul nu înseamnă însă unitate. Pentru aceasta științele au nevoie de un stil armonios, care din haosul imenselor cunoștințe să facă un perfect cosmos al spiritului.

Funcțiunea indestructibilă a spiritului uman cere imperios și impetuos stabilirea unui raport între experiența vieții și tabloul lumii în care se mișcă.

Spiritul trăește în conștiința, că fragmentele pe care oamenii de știință le țin în mâna lor, aparțin unui plan unitar și total al Realității.

Silabisirea Realității prin Știință ne conduce în acel Templu veșnic deschis, cu perspectivele Infinitului și ale Eternului, în care se oficiază cultul misterelor și se meditează cu smerenie și nobilă îndrăzneală asupra locului ce-l ocupă omul în lume, asupra lumii și a lui însuș.

Vorbele pe care eleva lui Leibniz, regina Sofia Charlotte, le-a spus pe patul de moarte, poartă pecetea unei confesiuni tragice, ce ia proporții simbolice: «Nu plângeți, zicea ea, căci acum îmi voi satisface curiozitatea asupra principiilor lucrurilor pe care Leibniz n'a putut să mi le explice vreodată, asupra spațiului, asupra infinitului, asupra ființei și asupra neantului și, adaugă ea cu o tăioasă persiflare a celor pământești, prepar regelui, soțului meu, spectacolul înmormântării mele, când va avea o nouă ocazie să desfășoare magnificiența sa».

Aceste reflecții inerente asupra lui «de pourquoi du pourquoi» conduc la o concepție științifică globală, la o conștiință armonie a lumii și a vieții, care, în esență, este ideea metafizică.

Caracterul acestei trebuințe metafizice profund umane își face drum chiar la fruntașii reprezentativi ai științelor riguros experimentale; el ia însă o îmbrăcăminte spirituală dintre cele mai bizare în anumite momente, când știința pierde forța sa

inventivă, când sistemele de gândire filozofică false compromit pe cele adevărate, când știința și filozofia sunt căzute în disgrația timpului, atunci vicața spirituală cade în atavism și-și alege surogate din cele mai îndepărtate epoci și rase.

Așa se explică, bunăoară, invazia asiatică de azi, al cărei marș triumfal se constată pretutindeni, și care poartă cele mai diferite nume: cabalistică, gnostică, magie, spiritism, teozofie, antropozofie, neobudaism, neoparsism.

Aceste manifestări, ce trec drept «cuceriri» spirituale ale timpului, sunt desigur semnele unui provizorat intelectual, produse de suflete obosite, ce cad în inacțiune și de o umanitate enervată, ce aspiră a se repauză și bucură.

Noroc însă că dacă melancolia fără consolare a atitudinii sceptice și agnostice și fantazia pur obiectivă a științei generatoare nu ne pot satisface trebuința metafizică, spiritul nu dezarmează și nici nu se descurajează, ci încearcă să pătrundă în cunoașterea intimă a lumii și a faptelor spirituale prin aceea contemplare profundă sintetică, prin acel «transcendental clar de lună» (transcendal moonshine), de care vorbește Carlyle, și care este privilegiul Intuiției și Inspirației artistice.

Noroc că lumea nu este numai un cosmos grandios, ci și o sublimă poezie. Forța creatoare a inspirației artistice învâluie realul cu un suflu zefiric ideal și provoacă sentimentul sublim al Ethosului și Pathosului vieții totale.

Aripele lui Plato transportă spiritul departe, departe de raționamentele severe ale lui Aristoteles și fac să pătrundem adânc în opera divină.

Academia perfectă, ca sanctuar al spiritului uman, oferă într'un tip individual tabloul prescurtat al umanității complete. Umanitatea culturală este deodată savantă și artistică; toate fețele și elementele ei trebuiesc deci undeva reunite într'o superioară armonie și puternică unitate.

Academia trebuie să devină adăpostul atât al lui «raisonnant», al Rațiunii științifice și filozofice, ca și al Inspirației artistice.

Știința, Filozofia și Arta nu desemnează obiecte diverse, ci formează un mare și același cămin cultural, unde un sistem de gândire valorează cât un poem ori o simfonie, o simfonie

și un poem valorează cât o descoperire științifică, o viață de om de știință nu este un rol și o ambiție, ci o viață de virtute, — unde știința, filozofia și arta sunt identice, — unde a ști, a cugeta și a admira, sunt același lucru, — unde cad toate opozițiile, — unde natura omenească și-a regăsit în identitate obiectul înaltei armonii a tuturor facultăților și aspirațiilor sale.

Această apologie a Științei, Filozofiei și Artei, care formează apoteoza *Creației*, este actul de pietate pe care Academia perfectă are a-l înfăptui. Academia este Centrala optimistă a productivității spirituale fericite și a Idealismului biruitor.

Domnilor Colegi,

Tabloul schițat până acum al unei Academii perfecte pune în adevărată lumină ființa și menirea Academiei Române.

Prin regulamentul, sancționat de Locotenența Domnească în 1866, «Societatea Academică Română» fu consfințită legal, ca reprezentantă oficială anticipată a unirii de azi și ca depozitara culturală a nestinsului dor secular de Unire a tuturor Românilor; prin art. 2 al acestui Regulament profetic se arată cu nespusă hotărîre, că pentru «Societatea Academică Română» nu există hotare nedrepte politice și geografice, căci el prevede ca membri ai Societății: 3 Români de peste Milcov, 4 de dincoace de Milcov, 3 din Transilvania, 2 din Banat, 2 din Maramureș, 2 din Bucovina, 3 din Basarabia și 2 din Macedonia.

Academia Română a fost însă nu numai fidelă misiunii ei naționale, un forum patriotic, care prin membrii din toate punctele locuite de Români avea plasate pretutindeni sentinele neadormite pentru a veghi la întreținerea și exaltarea focului sacru național, ea a avut în același timp o neîndeajuns de prețuită activitate, care păzind proporțiile convenite pentru o națiune tânără în plin avânt de renaștere culturală, poate rivaliza și fi comparată — îndrăznim a afirma, fără teamă de exagerare — cu activitatea celor mai de seamă Academii ale lumii.

Pentru a nu vorbi de ședințe solemne, concursuri și premii, de comunicări, memorii și publicații, Academiei Române îi

revine onoarea a fi dat Țării prima bibliotecă publică europeană, unice colecții de manuscrise, de documente, de hărți geografice, stampe și portrete și o minunat de bogată colecție numismatică.

Prima grijă a Academiei, dela întemeierea ei până azi, a fost și va fi și în viitor cercetarea și dezvoltarea Limbii noastre, care, după geograful Hoffmann, citat de primul președinte de onoare al Academiei, Regele Carol I, în cuvântarea de deschidere a ședinței solemne ținută cu prilejul jubileului de 25 de ani ai Academiei (1 Aprilie 1891): «Limba română, zicea Hoffman, este atât de bogată, încât, dacă s'ar cultiva, ar merita să fie limba a tot genului uman».

Potrivit acestui prim program Academia a întocmit, după cum se știe, lucrări întinse privitoare la limbă, ortografie, gramatică, folklor, texte și bibliografii vechi, care și-au găsit încoronarea în «*Etymologicum magnum Romaniae*», azi, Dicționarul Limbei, în curs de apariție, și care, când va fi terminat, va merita să fie închinat aceuia care l-a patronat, Regelui Carol I: in memoriam et honorem regem.

După Limbă, cum eră și firesc, Academia a consacrat activitatea ei — de care poate fi mândră — Istoriei Naționale, organizând studii, publicații și monumentală colecționare de documente privitoare la Istoria Românilor.

Mai târziu, în mod sporadic, Academia, absorbită cu lucrările sale asupra Limbii și Istoriei, a întreprins și cercetări științifice proprii, cum au fost bunăoară, observații meteorologice, cumpărarea de instrumente și instalare de diferite observatorii în țară, cum este, de dată mai recentă, explorarea arheologică a Dobrogei cu Histria și cetățile Ulmetum, iar acum de curând, prin intervenția ei energetică a salvat observatorul de astronomie, de renume european, dela Nistru, din Basarabia.

Însfârșit, prin crearea școlilor din Paris și Roma, ce se datoresc exclusiv inițiativei Academiei, s'a extins sfera ei de influență departe, în străinătatea clasică.

Este bine a reîmprospăta amintirii noastre aceste câteva date, cunoscute dealtfel, și care din lipsă de timp sunt de parte a fi complete, azi, când avem norocul a trăi o nouă epocă

din viața neamului și când toate forțele trebuie încordate pentru a da fericitei soluționări politice a existenței noastre naționale strălucirea unei noi renașteri spirituale.

Înlănțuind prezentul ilustrului trecut, noi obligații se impun. Academia Română trebuie să se înarmeze pentru o acțiune și mai concentrată, și mai avântată, și mai puternică decât a fost până acum.

Căci ea trebuie, în sfera ei de acțiune, să consolideze și să consacre succesul politic al zilei printr'o înălțare și prosperitate a culturii naționale sub specie aeternitatis.

Vieța unei națiuni este împodobită cu frumusețea unui adânc sens etic; națiune înseamnă un ideal cultural de realizat; ea este deci un principiu de comunitate a muncii culturale.

Cu cât cultura națională este mai dezvoltată și mai originală, cu atât mai adevărat și profund este sentimentul comunității muncii culturale, deci chitul de cimentare a unității naționale.

Dacă este așa, atunci Academia Română este părtașă la înfiriparea și crearea Națiunii, reprezentând în același timp o repetiție în ordine culturală a Națiunii, pentru totdeauna una și indivizibilă, și veșnic frământată de nostalgia realizării maxime a ei însăși.

Aceasta fiind menirea Academiei, ca Institut Național, ea va trebui să aducă unele revizuri organizației sale interne și, în cadrul actualei Constituții, să facă unele retușări de Statut pentru a se apropia și mai mult de «Academia perfectă».

1. Potrivit principiului Academiei active și militante, ar fi de dorit ca în viitor să se dea o mai mare însemnătate secțiilor în viața generală a Academiei noastre; munca intensivă din sânul secțiilor să se desfășoare în ședințe săptămânale prin participarea regulată și obligatorie a membrilor lor pentru comunicarea unor rezultate personale, noi, pentru punerea la punct în mod critic a celor mai noi cercetări din alte părți ori pentru organizarea lucrărilor colective de specialitate (cum ar fi între altele, pentru a aminti pilda Academiei ungare: editare de clasici, de tratate mari științifice ori de dicționare enciclopedice).

2. Dacă fiecare secție va avea viața și acțiunea ei proprie,

sforțările lor, cooperând pentru un scop comun, vor trebui coordonate în ședințele plenare.

3. Numărul secțiilor Academiei va trebui să fie mărit, căci Academia nu poate, împotriva spiritului vremii, să excludă din sânul ei științele sociale și pe cele filozofice.

Nu trebuie uitat, că una din cele mai vechi societăți românești, care s'ar putea considera ca o venerată străbună a Academiei, se intitulă în 1795 «Societatea filozofică a Némului Românesc în mare Prințipatului Ardélului».

Științele sociale sunt dealtfel și azi prevăzute în secția istorică — celui ce vă vorbește i s'a făcut cinstea a fi ales în această secție ca sociolog —, științele sociale sunt însă prea importante și prea dezvoltate, numărul lor prea mare și formează un tot științific caracteristic, pentru a putea fi considerate ca o simplă anexă la alte științe; științele juridice, economice, statistice, etnologice, politice, religioase, sociologice, cer dreptul la o existență autonomă, și nu numai la una tolerată și miluită.

În această ordine de idei amintim că ilustrul academician dispărut, D. Sturdza, — căruia Academia îi datorește o bună parte din tradiție și renume — a făcut într'o ședință plenară a celei de-a doua conferințe a păcii, ce a avut loc în 1907, la Haga, «Propunere pentru înființarea și organizarea unei Academii de drept internațional», cu reședința în Haga — propunere ce a avut un mare răsunet pe vremuri.

Academia de drept internațional se va inaugura solemn abia la 14 Iulie din acest an, în palatul păcii din Haga.

Avem dreptul să fim mândri de succesul strălucit de azi al realizării unei idei emise de un academician român în fața unui areopag mondial, acum 16 ani!

Cred că n'ar face impresia unei inovații îndrăznețe și pri-pite, ca să intre în Academia Română, științele, pe care, prin însăși definiția și natura ei o Academie trebuie să le cuprindă, și pentru care în 1795 în Ardeal se înființase chiar o societate specială, iar în 1907 se propunea de un fost membru al Academiei noastre întemeierea unei Academii speciale la Haga.

4. Dar Academia Română mai are o lacună simțitoare de împlinit; ea a fost totdeauna o instituție culturală, și nu numai

o asociație științifică; știința este numai un element al culturii, celălalt este Arta.

Ei bine, dacă dela început Academia a numărat printre secțiile ei una literară, ea nu poate refuză să i se alăture și una a Artelor.

Dealtfel aceasta ar fi și conform spiritului actualelor Statute, care prevăd că secția literară are a se ocupa . . . «și cu chestiunile de *belle-arte*», apoi. . . «a încurajă și recomandă spre premiare operele literare și *artistice* meritorii».

În acest chip revizuirea statutelor Academiei noastre ar însemna, propriu zis, o precizare a lor, iar «reorganizarea» ei n'ar fi decât aplicarea spiritului în care au fost concepute.

5. Este de reținut numai necesitatea unei noi regroupări, repartizări și clasificări de secții, ori de noi subsecții în cadrul actualelor secții care să facă posibile lucrările lor.

Principiul de constituire a secțiilor ori a subsecțiilor nu poate fi altul decât acel de omogenitate a specialității membrilor ce le compun, pentru ca prin coeziunea aceluiași interes și preocupări științifice și artistice lucrările Academiei să dea un maximum de rod.

În tot cazul este de dorit — aceasta reese ca o recapitulare firească a expunerii noastre de până acum — ca viitoarea reorganizare a Academiei să cuprindă trei mari secții: I, secția științelor matematice, a științelor fizico-himice și a științelor biologice (naturale și medicale); II, secția științelor istorice, a științelor filologice, a științelor sociale și a științelor filozofice și înșfârșit, III, secția Literaturii și a Artei (muzică, sculptură, pictură, arhitectură).

Delimitarea dintre secții nu va fi rigidă; oricând, după nevoi, ele putând colabora împreună, când lucrările întreprinse vor impune aceasta. Firește că noua reorganizare va atrage după sine și o mărire corespunzătoare a numărului membrilor Academiei.

6. Academia fiind o instituție culturală reprezentativ națională, ar fi de dorit ca ea să aibă un contact mai intim cu opinia publică prin comunicări regulate publice, la ore când publicul poate veni, asupra ultimului stadiu ori a celor mai

noui mari descoperiri ale gândirii și progresului științific, care frământă și dau signatură epocii în care trăim.

De sigur, nu poate intra în sarcina Academiei, ca ea să întreprindă opera atât de utilă a popularizării științelor și nu poate fi de demnitatea ei ca să fie turburată de ambiția popularității.

Academia servește Adevărul și Frumosul cu exclusivitatea oricărei alte tendințe și ea nu urmărește decât un respect și o considerație bazată pe încredere în menirea ei.

Totuș, dacă știința are secretele ei, ea nu este un secret pentru nimeni. Știința este a Națiunii, care trebuie să fie întreținută și luminată în mod regulat asupra marilor probleme ale timpului.

7. În sfârșit, Academia Română va trebui să participe efectiv la lucrările Academiei Internaționale, cu care să rămână în cea mai strânsă colaborare, căci națiunea română, prin Academia ei, are datoria să vorbească și dreptul să fie ascultată pretutindeni, unde sunt în joc prerogativele conștiinței științifice universale.

Trebuie să se înțeleagă mai mult decât până acum, că națiunea trimițând la adunările internaționale pe ambasadorii ei științifici, săvârșește un act elementar de manifestare a onoarei naționale.

Domnilor Colegi,

Aceste noi necesități, noi organizații, noi întreprinderi, noi manifestări, implică noi obligații, firește, în primul rând spirituale, însă și materiale.

Pentru a răspunde splendidei sale chemări, ca instituție reprezentativă a Națiunii, înăuntru și în afară, Academia Română are nevoie de noi resurse.

Căci astăzi — este un secret public — ea are veniturile scăzute și mijloace insuficiente pentru a face față îndatoririlor ei vechi, necum celor noi.

Lipsă de local pentru numeroasele și prețioasele ei colecții — unice în țară —, lipsă de fonduri pentru cercetări mai întinse, resurse cu totul neîdestulătoare pentru lucrările în

curs, cum este opera de căpetenie a Academiei, Dictionarul Limbii; iată jena în care se află Academia, cu toate că ea posedă și administrează domenii și donații provenite din numeroase legate. Acestea au însă inconvenientul că sunt afectate pentru întrebuințări speciale și pe deasupra sunt și depreciate.

Atunci, ce-i de făcut? Iată o întrebare într'adevăr «academică», căci și-au pus-o, și o pun încă astăzi, regulat toate Academiiile, preocupate veșnic a-și asigura un buget convenabil și corespunzător multiplelor lor necesități.

Autorul teoriei monadelor, Leibniz, pentru a înjgheba Academiai sale venituri și bunuri specific academice, adică independente de capriciile oficialității și de vicisitudinile finanțelor Statului, a desfășurat, în uimitoarea manifestare fecundă a spiritului său universal, și o bogată activitate fiscală.

Nu este proiect de taxe și impozite pe care geniul, nu numai speculativ, ci și fiscal al lui Leibniz nu l-a imaginat pentru a salva bugetul Academiei berlineze, — dela monopolul calendarelor, sute de ani singurul izvor financiar al Academiei, până la propuneri de impozite pe hârtie și cărțile, de monopoluri ale diverselor vânzări și loterii, ale hârtiei timbrate și chiar ale cultivării viermilor de mătase, însfârșit propuneri ca Academia să exploateze un birou bizar de pompe de incendiu, ca și birouri de plasare și informații de tot felul!

Timpurile de mai târziu au fost mai generoase; utilitatea și însemnătatea științei au fost înțelese, deaceia Statele, chiar cele sărace, au dotat Academiiile cu sumele necesare. Academiiile n'au avut nevoie a fi transformate în agenții fiscale ori birouri de plasare.

Statul român este ținut, și el, moralicește a interveni acum în criza financiară prin care trece Academia.

Căci Academiei îi trebuie, pe lângă local, între altele, ca să-și poată împlini înalta ei misiune, funcționari științifici și birouri, pentru a nu fi ceeace este azi, un Minister al Culturii superioare, fără a avea însă nici măcar personalul indispensabil întreținerii corespondenței curente cu străinătatea, pe care totuși trebuie să o facă, fiind sesizat pentru aceasta de multe ori de însuși Ministerul nostru de Externe.

Mai bine de o jumătate de veac Academia Română a avut mândria a trăi prin propriile-i resurse; până ce însă vor veni liberalitățile donațiilor viitoare, — care de sigur nu vor întârziă să vină, — și care să-i asigure autonomia financiară, până atunci Statul, cu toate sarcinile sale totdeauna crescânde și din ce în ce mai grele, însușindu-și cercetările științifice și activitatea culturală a Academiei și considerându-le ca pe ale sale, nu va putea să întârzie pentru satisfacerea urgentă a numeroaselor ei trebuințe, fără de care Academia este amenințată în existența ei, ceeace ar primejdi înșăși existența superior culturală a Națiunii.

Căci, încă odată, Academia Română împlinește funcția specifică de reprezentanță permanentă a intereselor înalte științifice și artistice ale Națiunii.

Iar pentru păstrarea acestui patrimoniu spiritual, nici un sacrificiu nu poate fi prea mare. Opera vere basilica.

Când Academia Română va avea larga posibilitate de lucru, prin singura virtute a activității sale productive, prin zelul și valoarea membrilor ei, prin deferența Statului și a opiniei publice, ea se va găsi îmbrăcată, fără vre-o constrângere, de o magistratură și ascendență activă și morală firească, necerută și totuș dată, asupra întregului mers propășitor al culturii naționale.

Altefă Regală,

Domnilor Colegi,

Membrii Institutului lui Salomon din insula lui Bacon, Bensalem, egali cu cele mai înalte personaje ale Statului, apăreau în public îmbrăcați în costume pompoase, înconjurați de un aparat sacerdotal, cu mitră, cârjă și patrafir; la intrarea lor într'un oraș, toți magistrații și funcționarii formau un cortegiu solemn, în fruntea căruia se purta o cruce, ca înaintea unui episcop, în timp ce membrii Institutului străbăteau mulțimea ingenunchiată și o binecuvântau.

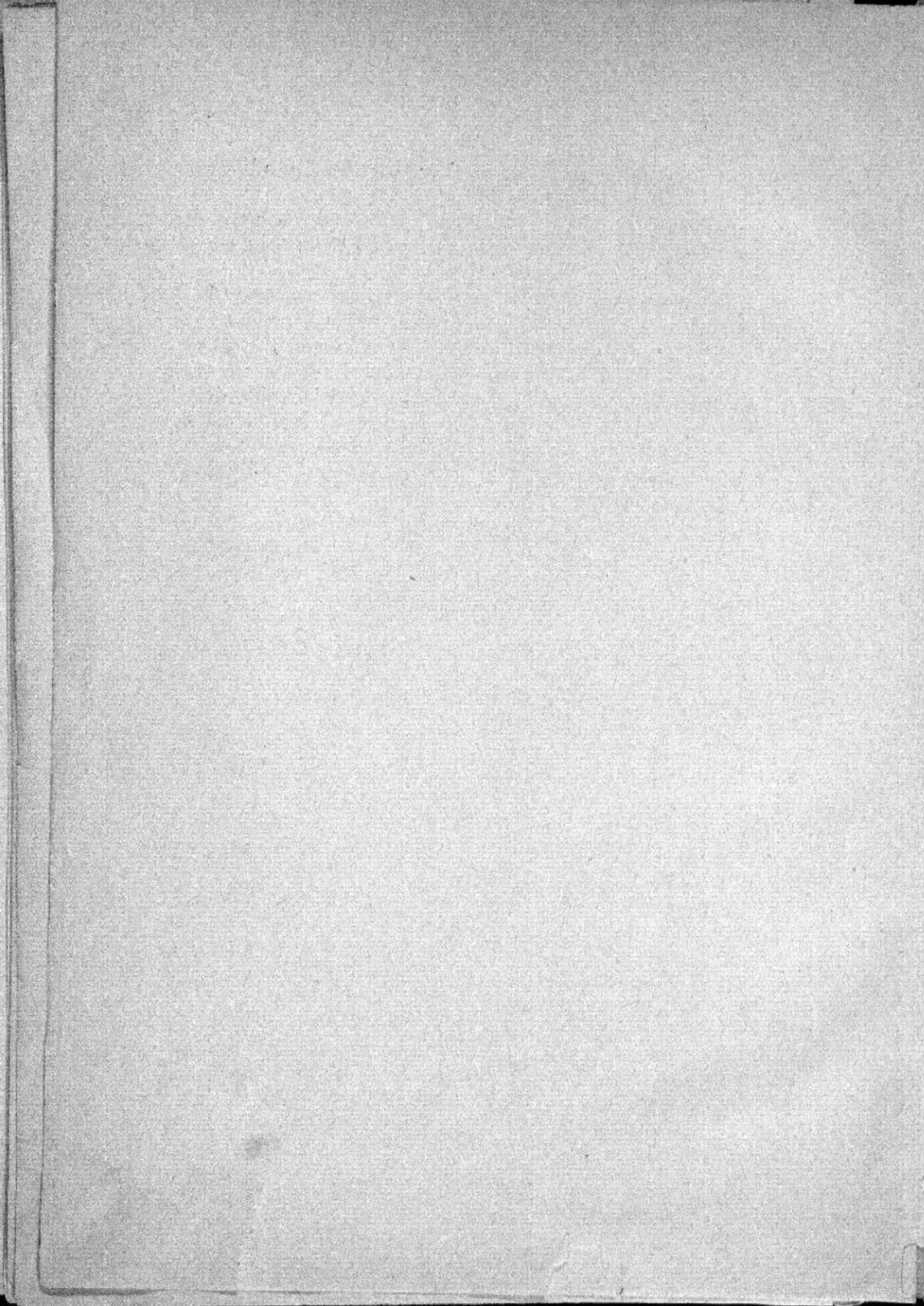
În adunările lor academicienii din Bensalem cântau liturghii și ridicau rugăciuni consacrate a aduce omagii autorului

și suveranului acelor opere admirabile, care formau obiectul studiului și contemplării lor.

Azi savanții nu au nevoie de acest aparat exterior, care să lovească imaginația mulțimii și să cucerească științei în acest fel locul de onoare ce-i aparține.

Căci azi strălucirea Culturii și a Științei se resfrânge îndeajuns și asupra modeștilor ei reprezentanți, cari, dacă au fost proclamați, cu o ușoară ironie, de nemuritori, e pentru că ei participă cu un infinit devotament la opere eterne.

Să fie permis totuș acelui ce vă vorbește, să ia pildă dela pontifii colegiului sfânt din Bensalem și să aducă acum, când are înalta satisfacție a se găsi în mijlocul D-voastre, un imn de slavă destinului fericit ce-i este hărăzit Academiei Române, spre onoarea și prestigiul Patriei.

RĂSPUNSUL D-LUI VASILE PÂRVAN

L A

DISCURSUL D-LUI DIMITRIE GUSTI

Scumpe coleg,

Deprins de pe când erați încă foarte tânăr a căuta comparativ și experimental în orice înfățișare trecătoare a vieții sociale sensul ei adânc și trainic, general-omenesc, deopotrivă valabil în cele mai primitive ca și în cele mai rafinate alcătuiri ale societăților, veți fi reflectat de sigur cu oarecare melancolie la asemănarea profundă pe care solemnitatea unei recepții dintr'o academie modernă o poate avea cu solemnitatea primirii într'o castă, ori consacării într'o situație simbolică, la cutare trib primitiv ori preistoric.

Sufletul copilăresc al umanității a inventat masca, podoaba strălucitoare, costumul variat, teatrul și travestirea de toate felurile, pentru a-și satisface continua dorință violentă, de ucidere a vieții comune și desprețuite, spre a învia într'o viață nouă și superioară.

Spiritul vostru e astăzi adânc turburat de atingerea cu misterul morții și al învierii.

Ceremonia în care sunteți astăzi deopotrivă oficianți și victime, e menită a consacra trecerea voastră dintr'o viață într'alta. Devenind unul din cei treizeci și șase, D-voastră ați dăruit ca jertfă toată viața voastră trecută, spre a fi primit în viața care începe acum, altfel.

Pentru ritualul inițiator de astăzi, D-voastră v'ați pregătit îndelung: vi se părea mereu că nu sunteți încă îndestul de înălțat peste D-voastră înșivă, spre a fi stropit cu apa lustrală a învierii întru nemurire.

Zeii fie laudați, scumpe coleg, că viața noastră este plină de nimicuri. Căci dacă dorința noastră de ce este mai înalt și frumos, de ce este sublim și desăvârșit, ar fi lăsată liberă să se desfășure, ea ne-ar ucide. Niciodată marea frumusețe, marea iubire, marea seninătate a sufletului creator nu va fi încăpută de becisnica noastră ființă. Dacă noi întrevădem câte-o clipă aceste realități ale celeilalte lumi, și sufletul nostru se dorește spre ele ca setea spre izvor, Zeii sunt destul de buni, pentru a ne întoarce dela aceste gânduri mortale și de a ne pune iară la munca cea zilnică, de biete animale de povară. Iar după starea de spirit pe care noi singuri ne-o alegem — adică, de a fi mulțumiți de pacea pe care ne-o dăruiește întru oboseală și somn învârtirea pietrei de moară a fiecărei zile, ori dimpotrivă de a rămâne mereu triști de neîmplinirea sublimului vis suprauman al desăvârșirii — noi avem sufletul *gol*, ori dimpotrivă *plin*: gol ori plin, de ideal, de frumusețe, de iubire pentru cele perpetue.

În rugăciunea pe care ați îndreptat-o azi către Nemurire ați întârziat întâiu multă vreme între zidurile înalte și bine apărute ale învățăturii omenesti, sigure de sine, pentru că spune cuminte numai ceea ce a fost înainte de noi. Indelunga voastră îndeletnicire cu știința despre societatea oamenilor vă ținea lângă ei și nu vă dă drumul spre misterul așa de temut al singurătății. Căci apropierea primejdiei strânge pe oameni, indiferent de capetele ce poartă pe umeri. Genialul și inocentul e la fel în nevoia de a se sprijini pe aproapele, de a-l imita, de a se amesteca în ființa unică și informă a masei: e prima îngropare în pământul părinte, înainte de îngroparea cea definitivă, a trupului obosit, în care coardele sufletului s'au rupt.

Dar în urmă rugăciunea voastră s'a purificat: și, după împlinirea simbolului morții prin rătăcirea între faptele mărunte și indiferente ale oamenilor, ea s'a armonizat întru împlinirea simbolului învierii prin unificarea cu gândul veșnic.

Și D-voastră ați zis:

«Spiritul trăește în conștiința, că fragmentele pe care oamenii de știință le țin în mâna lor, aparțin unui plan unitar și total al Realității.

«Silabisirea realității prin Știință ne conduce în acel templu veșnic deschis, cu perspectivele Infinitului și ale Eternului, în care se oficiază cultul misteriiilor și se meditează cu smerenie și nobilă îndrăzneală asupra locului ce-l ocupă omul în lume, asupra lumii și a lui însuși».

Și tot mai îndrăzneț, D-voastră ați completat ritul mistic al învierii voastre zicând:

«Noroc că lumea nu este numai un cosmos grandios, ci și o sublimă poemă. Puterea creatoare a inspirației artistice învâluie realul cu un suflu zefiric ideal și provoacă sentimentul sublim al Ethosului și Pathosului vieții totale.

«Aripele lui Plato transportă spiritul departe, departe de raționamentele severe ale lui Aristoteles și fac să pătrundem adânc în opera divină».

Scumpe coleg,

Venirea D-voastră între noi e legată de una din cele mai dureroase pierderi pe cari le-a îndurat Academia. Cineva care, poate chiar azi, de pe locul D-voastră, fiind din aceeași generație cu D-voastră și cu mine, ar fi spus aici gândurile lui de credință în frumusețea științei istorice, e astăzi înlocuit de D-voastră și pomenit de noi amândoi.

Împrejurul scaunului D-voastră se poartă, ca un stol de îngeri ai amintirii, speranțele vechi și speranțele nouă: sunt îngerii triști cari plâng pe Constantin Giurescu, sunt îngerii de mângâiere cari vin cu coroana de dafin a tinerei voastre glorii...

Căci moartea noastră a celor tineri e mai greu de îndurat ca a celor bătrâni; locul nostru nu se poate niciodată împlini în pace; toată taina viitoarei noastre înfloriri, viitoarelor noastre roade, de cari omenirea a fost furată, rămâne în urma noastră și-și cere răzbunare împotriva Destinului orb.

Văzusem în D-voastră, filosoful formelor sociale ale vieții omenești, un urmaș potrivit pe scaunul academic al filosofului formelor istorice, ale aceleiași vieți, Alexandru Xenopol. Dar soarta a voit altfel. Și D-voastră ați devenit nù urmașul, ci colegul lui Xenopol. Ne-a părăsit și Xenopol și un jurist i-a

ocupat scaunul, legând de Xenopol juristul firul de gânduri pe care D-voastră l-ați fi legat de Xenopol filosoful istoriei.

Dar între predecesorul D-voastră, Constantin Giurescu, și D-voastră e numai aparent o discontinuitate, real însă, dacă Giurescu ar fi aparținut altei generații decât a noastră, așa ca să ne putem împacă în vreun chip cu plecarea lui dintre noi — ceeace cât vom trăi nu vom putea-o face — el n'ar fi avut de sigur un mai potrivit urmaș și comemorator ca pe D-voastră.

Dați-mi voie să dovedesc aceasta întârziind câteva clipe asupra scumpului prieten dispărut, spre a încercă să-i înfățișez adevăratul chip al ființei sale — rămas necunoscut aproape tuturor — pentru că el trăia numai între gândurile sale și nu arăta lumii — cum nu arată Luna, Pământului — decât o singură față, și încă și aceea mai mult o mască de circumstanță. Iar lumea nu se ostenia a-l cunoaște.

Căci fiecare om e o prăpastie în care se poate cădea: și, când trecem pe lângă aproapele, cu atât ne ferim mai tare, cu cât ne pare mai adânc.

Și Giurescu era adânc. Părând mândru, el era într-adevăr de-o modestie cu totul sfioasă; părând numai erudit, și încă unul pedant de precis, el totuș era adesea deadreptul romantic în avântul gândurilor și ipotezelor sale; părând rece el era totuș sensibil ca un poet. Dar fiind perfect onest în recunoașterea neputinței noastre în fața atâtor mari întrebări ale vieții și științei, el ură, cu toată adâncimea sufletului său pasionat, ură tăcut, pentru că prin delicateța sa era incapabil de expresie violentă, dar ură, farsa savantă, stupiditatea pretențios drapată în erudiție, aproximația grăbită și sigură de sine, atitudinile solemne ale diletanților tari în genealogii.

Și era și el urât cu violență de ceilalți.

Temperament aristocratic, el nu se plecă înaintea nici unei mărimi: antipatic tuturor pentru marea sa independență, el a fost ignorat ori tănuț de publicistica, presa, știința noastră oficială. Nefiind primejdios, iscusitii călărători ai vieții noastre publice nu se temeau de el; nefiind folositor pentru scopurile lor meschine, ei nu-l tămăiau; nefiind lingușitor, nu-l ocroteau și nu-i trâmăiau meritele.

El a fost înainte de toate un mare cercetător al adevărului. Pe dânsul nu-l interesă descrierea faptelor cunoscute, ci lupta cu controversale grele ale Istoriei. El nu era nici un didimeic adunător de documente, nici un poligraf ambițios, nici un migălitic analist anecdotic.

Fixarea unui text autentic, restabilirea unui nume de autor, dărâmarea unei erezii istorice, corectarea unei date cronologice, dar mai presus de toate, problemele complicate de reconstruire a vieții social-economice a trecutului românesc, din amalgamul de știri contradictorii, de documente neprecise, de prejudecăți teoretice contemporane, îl preocupau atât de adânc, încât el putea uita cu totul viața gălăgioasă, trivială și îmbuibată a contemporanilor săi, pentru a suporta cu resemnare situația grea materială și cea aproape intolerabilă, morală, pe care Destinul lui nedrept i-o creiase.

În adevăr, împrejurul lui urcau repede treptele diferitelor măriri nenumărați foști camarazi, submediocri, dar voluntari și lipsiți de scrupule: în știință, ca și în politică, ei ridicau împrejurul lor un mare vârtej de agitație, îmbulzindu-se spre locurile dintâi deși nici cunoștințele, nici inteligența creatoare, nici caracterul lor nu-i îndreptăteau la această ajungere. Și bunul nostru prieten vedea crescând împrejurul lui mulțimea acestor oameni, siguri de ei înșiși, deveniți măreți, mișcându-se solemn și privind cu binevoitoare milă asupra întregului Univers; dar în loc de a face ca ei, el se închidea în sine, încă mai singuratic și mai disprețuitor.

D-voastră, scumpe coleg, care știți că, în generalitatea cazurilor oferite de viața socială, aceea ce se numește «omul de voință», are nervi, dar nu are sentiment, are rețete practice, dar nu are invenție, are spirit de observație, dar nu are sinteză, — căci el lucrează de obicei cu memoria, pe care o are foarte puternică, pentru că și memoria este un act de voință, iar nu cu intuiția și perspicacitatea, însușirile caracteristice ale talentelor și genilor, — veți fi de acord cu mine că Giurescu nu era un voluntar, ci un contemplativ.

Dar în lumea noastră de simpatii ușoare și superficiale, Giurescu nu era nici măcar simpativ. În două feluri te poți face plăcut oamenilor: unul e, de a comite naivități și greșeli:

astfel dai aproapei ocazia de a ți se simți superior și atunci în el încolțește mărinimia protectoare față de puținătatea ta; dar Giurescu era foarte inteligent și fin, iar de altă parte foarte rezervat; al doilea fel de a te face simpatic, e de a fi cuceritor, de a încânta prin talentele tale sociale; dar marii *charmeurs* sunt niște mari egoiști, cari prin puterea acaparatoare a vitalității lor, domină tot mediul ce-i înconjură: e pură slăbiciune să ai vreo cruțare față de aproapele, dacă vrei să strălucești...; nu poți fi deasupra celuiilalt, decât dacă îl calci în picioare; o altă superioritate nu există decât în singurătate; dar Giurescu era prea delicat și impresionabil pentru a putea fi suficient de egoist, adică suficient de îndrăgnet, agresiv, impertinent și cuceritor.

Scumpe coleg,

Din înălțimea plină de praf, a cerului de pânză și frânghii al cercului, maimuțele privesc cu un dispreț vertical la muritorii cari le suportă cu răbdare cojile de nuci și alte proiectile ale criticei lor nervoase ori speriate. Și mulți din copiii de jos se uită cu admirație și gelozie la mlădioasele bestiole, care, atârinate de coadă, prin elegante balansări și dibace salturi, își schimbă mereu: punctul de vedere, orizontul și specialitatea... D-voastră, scumpe coleg, care tocmai aveți ca preocupare capitală studiul bălciului vanităților, numit cu termeni academici «viața socială», veți recunoaște că elegantele acrobații ale maimuțelor din circurile marelui bălcu sunt, în bună parte, singurul simbol în care putem cuprinde activitatea publică a contemporanilor noștri.

Constantin Giurescu era prea grav și necăjit ca să poată râde disprețuitor de animalele cățărătoare ale epocii noastre. De altă parte el era prea părăsit și expus loviturilor, ca să poată lua o ofensivă energică împotriva lor, ori împotriva nenumăraților admiratori ai lor, din turma necuvântătoare a opiniei publice.

Plin de patima sa de a deslega enigmele istoriei noastre, el se refugia între cărțile și schelele sale. Și acolo, bună și blândă, Istoria îi redă seninătatea. Atingându-se mereu de

lucrurile cari au făcut viața trecutului, el se deprindea din ce în ce mai bine a trăi dincolo de timp și de spațiu, în nemurirea umanității ca tot.

Căci, în fața nenorocirilor și morților acumulate, Istoria consolează cu povestirile sale și face trăsătura de unire între moarte și viață. Prin istorie omul nu desperează de el însuș și nu se sinucide ca neam omenesc. Istoria trecutului îi dă consolarea că va trăi, prin istorie, și viitorul. Istoria e bunul samaritean care leagă rănile umanității sângerânde în sufletul ei întreg.

Îl văd încă pe prietenul dispărut, puternic, chipeș, drept, cu fruntea înaltă ca un turn de cetate, cu ochii voalați de o continuă suferință interioară, cu vorba puțină și cumpănită, cu părerile totdeauna nouă și subtile, cu tenacitatea și răbdarea potolită a omului sigur de dreptatea sa, cu distincția, armonia, calmul și discreția, câteodată puțin obosite, niciodată însă absente, niciodată biruite de bietul animal hărțuit, — care plânge și cere îndurare în fiecare din noi, de marea durere ce i-o face continuu spiritul ținându-l în încordată vibrație.

Și înaintea chipului rechemat al lui Constantin Giurescu, îmi vin în gând vorbele unui mare poet italian de astăzi: «nu știu de ce simt, că el era făcut, ca să rămână meru apăsător de nevoia de a se întrece pe sine însuș».

* * *

Scumpe coleg, o asemenea nevoie vă chinuște și pe D-voastră, și deaceia sunteți mai ales vrednic de a urma lui Constantin Giurescu.

Căci dintre cele două ținte pe cari și le pun oamenii: de a întrece pe alții, ori de a se întrece pe ei înșiși, singura binecuvântată cu rodire deplină e cea din urmă. A întrece pe alții, nu e, de multe ori, decât a se pierde cu totul pe sine însuș, acordându-se cu toată viața aceluia, pe care îl iei drept model. Pe când dimpotrivă, a te întrece pe tine însuși, înseamnă a-ți lărgi sufletul până la Acea, ce nici nu se începe, nici nu se va sfârși cu tine.

V-ați pus în anii tinereții, ca bază foarte serioasă a teoriei cunoștinței despre lume, cercetarea etnopsihologică a socie-

tăților omenești. Legătura dintre individ și societate v'a apărut atunci condiționată, fie în societățile primitive, fie în cele înaintate, de un schimb foarte bogat și multilateral de efecte ale celor trei mari sentimente omenești: iubirea de sine, simpatia (de toate formele) și venerația (de toate formele): studiul D-voastră despre *Egoism și Altruism*, apărut la Lipsca exact acum douăzeci de ani, aveă ca scop motivarea sociologică a voinței practice: analiza psihologică făcută atunci de D-voastră voinței practice, alături de analiza etică făcută voinței morale și de analiza teoretic-economică făcută voinței economice, — au rămas până azi un model al genului, și lucrarea D-voastră este azi citată de toți învățații celor trei domenii de preocupări.

Predilecția D-voastră pentru științele sociale v'a făcut să dați încă din prima tinerețe o atenție deosebită studiilor de drept. Încă din 1904 D-voastră publicați la Berlin în «Preussische Jahrbücher», sub forma modestă a unei recenzii, asupra Culegerii de documente cu privire la chestiunea Dunării, alcătuite de neuitatul nostru secretar perpetuu Dimitrie Sturdza, un adevărat studiu sistematic de drept internațional, *Chestia Dunării*, citat azi de toți autorii, cari se ocupă de acest subiect.

La câțiva ani după aceasta apăreau repede unul după altul, la Berlin ori la Lipsca, studiile D-voastră despre *Gabriel Tarde*, strălucitul și așa de originalul sociolog francez, despre *Tendințele sociologice ale Eticei moderne* (o excelentă expunere critică asupra ostenelilor ce și le dau toți învățații științelor sociale contemporane de a-și sistematiza gândirea lor cu privire la problema etică în viața socială), despre *Conceptele fundamentale ale dreptului de presă*, însfârșit acele importante *Prolegomena pentru un sistem* al D-voastră, cu privire la *Științele sociale, Sociologia, Politica și Etica în înlănțuirea lor unitară*, exemplificate practic prin contribuția D-voastră la pedagogica universitară, *Un seminar de sociologie, politică și etică la Universitatea din Iași*, publicat deasemenea la Lipsca.

Colaborator la cele mai însemnate reviste de științe sociale și filosofie științifică din Germania, războiul cel mare vă surprinde în plină activitate la acele publicații și vă silește a rupe aceste legături.

De aici înainte lucrările D-voastră vor fi toate numai pe românește. Seria de răboaie europene începută în 1912 vă îndeamnă a da o lucrare critică de caracter sistematic-informativ, *Sociologia Războiului*, iar odată cu sfârșitul războiului nostru, prin trădarea rusească, D-voastră puneți la Iași bazele *Asociațiunii pentru studiul și reforma socială* cu frumoasa publicație trimestrială *Arhiva*, ajunsă acum la al V-lea an și cuprinzând studii, anchete, idei, propuneri legislative, etc., asupra tuturor domeniilor vieții sociale românești, alcătuite de membrii acelei Asociațiuni, care apoi, odată cu trecerea D-voastră dela Universitatea din Iași la cea din București, e transformată în *Institutul Social Român*. Președinte dela început al acestei mari companii de specialiști în științele sociale, D-voastră sunteți cel mai activ dintre colaboratorii la scopul comun: cercetarea realităților sociale ale vieții poporului nostru și căutarea mijloacelor celor mai potrivite și rezezi pentru reforma acestei vieți în toate domeniile ei insuficient ori rău organizate.

Scumpe coleg,

Ați grupat împrejurul D-voastră în I. S. R. atâtea personalități deosebite, pe cât de distinse, pe atât de diverse în concepțiile lor despre lume și viață și le-ați organizat spre un acelaș scop. Alături de lucrările obișnuite ale Institutului, ați inaugurat acele serii excepționale de disertații ținute în ultimii ani asupra *Constituției* și asupra *Partidelor Politice*, dând pentru întâia dată la noi în țară un adevărat sistem de cercetări politic-sociale, cu ajutorul binevoitor al fruntașilor tuturor claselor, organizațiilor, concepțiilor, ori partidelor, sociale sau politice. Ați rezistat cu statornicie oricărei ispite de a utiliza practic și egoist autoritatea ce v'o câștigaseți și ați renunțat la gloria carierei și succeselor politice, cu toate insistențele ce s'au pus, spre a vă smulge din obiectivul echilibrului al cercetării științifice desinteresate.

Ați luptat cu toate susceptibilitățile, bănuelile, nerăbdările atâtor temperamente deosebite, reușind a vă strecura neintoxicat de otrava îndoelii în reușita misiunii voastre. Ați perseverat în a aplană contrastele de opiniuni, antipatiile de ca-

racter, rivalitățile de ambițiuni între numeroșii D-voastră colaboratori. Cu o răbdare admirabilă ați suportat ciocnirile părților adverse — așezându-vă între ele și astfel împiedecându-le de a-și face rău reciproc.

Intr'o societate încă foarte amorfă, cum e a noastră, în care de un spirit critic al opiniei publice nu se poate vorbi, unde valorile social-individuale bine fixate încă nu există, și unde presa e total acaparată de mentalitatea politică, ați reușit a fi activ în chipul cel mai folositor, fără ca persoana D-voastră să fi fost prea mult expusă bruscilor schimbări de temperatură ale simpatiilor fruntașilor noștri politici ori culturali.

Fiind un realist-critic, D-voastră considerați filosofia ca o disciplină științifică în cel mai complet înțeles al cuvântului: experimental și comparativ. Cu o înclinare înăscută spre studiul realităților sociale, D-voastră luați lumea așa cum e, iar nu cum ar trebui să fie. Posibilitatea a doua, v'ar părea chiar, dacă nu v'am înțeles rău, un pur dilettantism estetic-metafizic, de o nuanță nu numai romantică, dar chiar antiștiințifică.

Neîntrerupt conștient de adevărul că omul e prin excelență lipsit de originalitate, și că toate pretențiile lui de a gândi, de a iubi, de a lupta, în chip absolut nou față de semenii săi din prezent și trecut, sunt un naiv egocentrism, D-voastră cereți oricărui cercetător, înainte de toate cunoașterea desăvârșită a literaturii chestiunii: aveți această pietate istorică față de ostenelele predecesorilor, nu din ironie pentru contemporani, ci din prețuire pentru strămoși. În adevăr, toate cunoștințele omenești despre lume și viață au fost câștigate în penibilă descoperire, fragment de fragment, de fiecare cugător și de fiecare generație, numai în chip unilateral și nesistematizat. Totalul și organicul este adăugat de cercetătorul istoric-critic al întregii evoluții. Prin acest fel de a înțelege știința, D-voastră vă apropiați foarte mult de concepția istorică a marilor evoluții ondulatorii ale civilizațiilor omenești. Totuși, nu vă identificați cu această concepție, deoarece obiectul cercetărilor voastre este perpetuu contemporanul, deci anti-istoricul. Valorile voastre sunt valori practice, iar nu valori teoretice. Perspectiva voastră este etică, iar nu metafizică.

Scumpe coleg,

Nu știu dacă în sistemul vostru de a gândi asupra lumii și vieții, strict obiectiv, strict științific-istoric, strict-critic, mai rămâne loc și pentru alte preocupări decât acelea ce tind la crearea de organisme sociale și individuale (națiune, stat, individ) producătoare și consumatoare de cultură. Știu însă, că veți fi de acord cu mine, în a recunoaște că știința și cunoștința în sine nu sunt creatoare de fericire, adică de *aequanimitas*, de *ataraxia*, singura însușire care în adevăr ar putea înnobila raporturile dintre oameni și neamuri. Dimpotrivă, se pare că una dintre urmările imediate ale științifismului a fost reacțiunea mistică, fie religioasă, fie filosofică, a ultimilor ani. În locul conștiinței a fost întronat subconștiința, — în locul rațiunii, intuiția, — în locul voinței, inspirația capricios entusiastă.

Retrăim vremurile elenismului alexandrin? Intrăm într-o epocă de decadentă? Apune Europa?

Cred că nu. Ci străvechiul bun simț mediteranean restabilește un echilibru, rupt acum aproape două sute de ani, prin unilateralizarea umanității întru cultul facultăților pure: rațiune pură, voință pură, sentiment pur. Totalul se recere în drepturile sale. Viața ca atare, trivială ori genială, își impune legile ei unitare, de interdependență a conștiinței de instinct, a omului de animal. Scopul vieții nu e, la Mediteraneeni, de a trăi exclusiv bine, ori exclusiv frumos, egoist ori altruist, moral ori intelectual, ci de a trăi intens: a fi slabi ca cei mai slabi dintre oameni, ori a fi tari ca zeii, a fi violenți ori delicați, îndrăzneți ori șireți, perfizi ori îngerești, a fi așa cum am fost construiți de milenara ereditate ce o purtăm în noi, dar a fi compleți. Trebuie să fim cel mai desăvârșit exemplar al speței ce o reprezentăm în chip unic, în mijlocul florei spirituale și faunei trupești a lumii antropomorfe.

Imensitatea incognoscibilului față de puținătatea cognoscibilului cere o revalorare a scopurilor vieții. Fiecare homunculus crede azi că stăpânește prin știință secretul vieții și taina propriului său destin, e mândru de această cunoștință și o proclamă tuturora cerând închinare în fața simplei îngrămădiri de material inert, adunat în mormane cu atât mai masive,

cu cât sunt mai lipsite de sens uman și de viață interioară. Numai cei puțini știu, că nu știu nimic. Și conștiința necunoștinței lor le dă melancolica înțelepciune a resignării, a relativității, a renunțării, a iertării, a comprehensiunii celor etern necomplete, adică a celor etern omenеști.

Cuvântarea D-voastră de azi mi-a dat sentimentul că și D-voastră sunteți atins de adierea armonioasă a geniului vechilor Eleni, cei mai deplini și mai adânci dintre toți muritorii, cari au populat cu luptele, visurile și miturile lor țărmii înfloriți ai Mediteranei.

Intru cuvântul vechi înțelepciuni elenice despre Zeul suprem: οὐλος ὁρᾷ, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τὸ ἀκούει ¹⁾).

Vă zic azi: fiți binevenit între noi.

¹⁾ (Nu cu ochii, ori cu capul, ori cu urechile, ci) în întregimea sa (Zeul suprem) vede, în întregimea sa cugetă, în întregimea sa aude. (Xenophanes, frgm. 2).

DISCURSURILE DE RECEPȚIUNE ALE MEMBRILOR ACADEMIEI ROMÂNE

1. A. PAPIU-ILARIAN, Vieța, operele și ideile lui Gheorghe Șincai, — Răspuns de G. BARIȚIU. — 14 Septembrie 1869.
2. G. ȘION, Alexandru Donici, viața și operele sale, — Răspuns de V. A. URECHIA. — 6 Septembrie 1870.
3. P. POENARU, Gheorghe Lazăr și școala română, — Răspuns de G. ȘION. — 8 Septembrie 1871.
4. Dr. AN. FĂTU, Despre încercările făcute pentru dezvoltarea științelor naturale în România, — Răspuns de V. A. URECHIA. — 27 August 1872.
5. EM. BACALOGLO, Despre Calendar, — Răspuns de ION GHICA. — 20 Martie 1880.
6. ION GHICA, Ioan Cămpineanu, — Răspuns de B. P. HASDEU. — 28 Martie 1880.
7. Dr. P. VASICI, Despre vegetarieni, Răspuns de Dr. I. FELIX. — 28 Martie 1880.
8. Dr. I. FELIX, Mișcarea populațiunii României, — Răspuns de P. S. AURELIAN. — 4 Aprilie 1880.
9. N. TECLU, Reclamațiunile între Chimia organică și anorganică, — Răspuns de V. BABEȘ. — 9 Aprilie 1880.
10. Dr. D. BRÂNDZĂ, Vegetațiunea României și exploratorii ei, — Răspuns de GR. ȘTEFĂNESCU. — 11 Aprilie 1880.
11. S. FL. MARIAN, Cromatica poporului român, — Răspuns de B. P. HASDEU. — 12 Martie 1882.
12. AT. M. MARIENESCU, Vieța și operele lui Petru Maior, — Răspuns de V. A. URECHIA. — 5 Aprilie 1883.
13. FL. PORCIUS, Flora din fostul district românesc al Năsăudului în Transilvania, — Răspuns de P. S. AURELIAN. — 19 Martie 1885.
14. GR. COBĂLCESCU, Despre originea și modul de zăcere al petrolului în general și particular în Carpați, — Răspuns de Dr. D. BRÂNDZĂ. — 20 Martie 1887.
15. IOS. VULCAN, Dimitrie Cichindeal, date nouă despre viața și activitatea lui, — Răspuns de V. A. URECHIA. — 29 Martie 1892.
16. I. KALINDERU, Episcopul Melchisedec, — Răspuns de D. A. STURDZA. — 18 Martie 1894.
17. D. C. OLLĂNESCU, Vasile Alecsandri, — Răspuns de I. C. NEGRUZZI. — 25 Martie 1894.
18. A. NAUM, Cuvânt de primire, — Răspuns de T. MAIORESCU. — 2 Aprilie 1894.
19. A. D. XENOPOL, Mihail Kogălniceanu, — Răspuns de D. A. STURDZA. — 17 Martie 1895.
20. Dr. V. BABEȘ, Despre transmiterea proprietăților imunizante prin sângele animalelor imunizate, — Răspuns de N. KRETZULESCU. — 24 Martie 1895.
21. EPISCOPUL N. POPEA, Arhiepiscopul și Mitropolitul Andreiu Baron de Șaguna, — Răspuns de D. A. STURDZA. — 13 Martie 1900.
22. C. ERBICEANU, Vieța și activitatea literară a Protosinghelului Naum Râmnicănu, — Răspuns de D. A. STURDZA. — 17 Martie 1900.
23. IOAN PUȘCARIU, Ugrinus — 1291, — Răspuns de B. PETRICEICU-HASDEU. — 9 (22) Martie 1901.
24. Dr. CONSTANTIN I. ISTRATI, Activitatea științifică a lui Ion Ghica, — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 5 (18) Aprilie 1902.
25. ȘTEFAN C. HEPITES, Mijloacele de investigațiune ale Meteorologiei, — Răspuns de Dr. I. FELIX. — 30 Martie 1903.
26. IOAN BIANU, Despre introducerea limbii românești în biserica românilor, — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 21 Martie (3 Aprilie) 1904.
27. IOAN BOGDAN, Istoriografia română și problemele ei actuale, — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 8 Aprilie 1905.
28. Dr. G. MARINESCU, Progresele și tendințele medicinei moderne, — Răspuns de PROF. Dr. V. BABEȘ. — 10 Martie 1906.
29. DIMITRIE ONCIUL, Epoele istoriei române și împărțirea ei, — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 22 Martie 1906.
30. L. MRAZEC, Despre formarea zăcămintelor de petrol din România, — Răspuns de ANGHEL SALIGNY. — 23 Martie 1907.
31. Dr. DIM. GRECESCU, O schițare din istoria Botanicii: începutul, mersul și progresele sale în general și la noi în parte, — Răspuns de Dr. C. I. ISTRATI. — 24 Martie 1908.
32. NICOLAE GANE, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, — Răspuns de IACOB C. NEGRUZZI. — 13 Mai (26 Iunie) 1909.

33. DUILIU ZAMFIRESCU, Poporanismul în literatură, — Răspuns de TITU MA-
IORESCU. — 16 (29) Maiu 1909.
34. Dr. AUGUSTIN BUNEA, Stăpânii Terii Oltului. — (Postum, fără răspuns).
35. N. IORGA, Două concepții istorice, — Răspuns de A. D. XENOPOL. —
17 (30) Maiu 1911.
36. MIHAIL C. SUTZU, Despre numismatica română, — Răspuns de DIMITRIE
A. STURDZA. — 25 Maiu (7 Iunie) 1911.
37. T. V. ȘTEFANELLI, Istorieul luptei pentru drept în ținutul Câmpulungului Mol-
dovenesc, — Răspuns de D. ONCIUL. — 21 Maiu (3 Iunie) 1911.
38. GR. ANTIPA, Cercetări hidrobiologice în România și importanța lor științifică și
economică, — Răspuns de L. MRAZEC. — 25 Maiu (7 Iunie) 1912.
39. GENERAL GR. CRAINCIANU, Despre istoria armatei române, — Răspuns de
ST. C. HEPITES. — 29 Maiu (11 Iunie) 1912.
40. B. DELAVRANCEA, Din estetica poeziei populare, — Răspuns de I. C. NE-
GRUZZI. — 22 Maiu (4 Iunie) 1913.
41. Dr. I. SIMIONESCU, Evoluția culturii științifice în România, — Răspuns de Dr.
L. MRAZEC. — 24 Maiu (6 Iunie) 1913.
42. G. TITEICA, Din viața și activitatea lui Spiru Haret, — Răspuns de ST. C. HE-
PITES. — 16 (29) Maiu 1914.
43. VASILE PĂRVAN, În memoriam Constantin Erbiceanu, — Răspuns de N.
IORGA. — 28 Maiu (10 Iunie) 1914.
44. I. NISTOR, Un capitol din viața culturală a Românilor din Bucovina, 1774—1857, —
Răspuns de N. IORGA. — 21 Maiu (3 Iunie) 1916.
45. OVID DENSUSIANU, Barbu Delavrancea, — Răspuns de IOAN BIANU. —
31 Maiu 1919.
46. ION INCULEȚ, Spațiul și timpul în noua lumină științifică, — Răspuns de P.
PONI. — 26 Maiu 1919.
47. S. MEHEDINȚI, Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele
sale, — Răspuns de IOAN BIANU. — 6 Iunie 1920.
48. I. LUPAȘ, Nicolae Popea și Ioan M. Moldovanu, — Răspuns de N. IORGA. —
8 Iunie 1920.
49. SEXTIL PUȘCARIU, Locul limbii române între limbile romanice, — Răspuns
de IOAN BIANU. — 11 Iunie 1920.
50. ȘTEFAN CIOBANU, Contribuțiuni privitoare la originea și moartea Mitropoli-
tului Moldovei Dosofteiu, — Răspuns de IOAN BIANU. — 28 Maiu 1919.
51. G. BOGDAN-DUICĂ, Titu Liviu Maiorescu, — Răspuns de SEXTIL PUȘCA-
RIU. — 25 Maiu 1921.
52. GH. BENGESCU, Despre activitatea literară a unor membri ai familiei Golescu
în cursul secolului al XIX-lea, — Răspuns de N. IORGA.
53. A. RĂDULESCU, Cultura juridică românească în ultimul secol, — Răspuns de I.
C. NEGRUZZI. — 3 Iunie 1922.
54. O. GOGA, Coșbuc, — Răspuns de G. BOGDAN-DUICĂ. — 30 Maiu 1923.
55. ALEX. LĂPEDATU, Istoriografia română ardelenă, — Răspuns de I. BIANU, —
2 Iunie 1923.
56. MIHAIL SADOVEANU, Poezia populară, — Răspuns de G. BOGDAN-DUICĂ. —
9 Iunie 1923.
57. DIMITRIE GUSTI, Ființa și menirea Academiei, — Răspuns de V. PĂRVAN, —
10 Iunie 1923.